

S odbornou podporou mezinárodního
kolegia vysokoškolských pedagogů
vydává Ing. Jan Chromý, Ph.D., Praha.

20. ročník

3/2023

Media4u Magazine

ISSN 1214-9187 Čtvrtletní časopis pro podporu vzdělávání

The Quarterly Journal for Education * Квартальный журнал для образования

Časopis je archivován Národní knihovnou České republiky, od června 2015 je časopis indexován v databázi ERIH Plus.
Časopis je na seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik, který vydává Rada pro výzkum, vývoj a inovace ČR.

NA ÚVOD

INTRODUCTORY NOTE

Vážené dámy, vážení pánové,

Jako vydavatel a šéfredaktor využiji svého práva vyjádřit svůj názor bez konzultace s vědeckou redakční radou, která je zásadně nepolitická:

Události v kultuře a ve sportu (a nejen v nich), které jsme mohli zaregistrovat v poslední době jako reakci na napadení Ukrajiny Ruskem mne donutily k zamyšlení.

Nejprve byly vyhoštěny ruské tenistky, které bez problémů hrají na jiných tenisových turnajích všude po světě, protože nesouhlasí s napadením a nehrají pod hlavičkou Ruska. Dále bylo Magistrátem tlačeno a dosaženo zrušení koncertu Anny Netrebko, která trvale žije v Rakousku, napadení kritizuje a koncertuje všude možně po světě. Možná jsem některé další případy nezaregistroval. V každém případě mi taková reakce příslušných orgánů připomíná aplikování principu kolektivní viny, který zásadně odmítám. Absurdní mi připadá i to, že někteří „politici“, zastupující české instituce, nechávají svůj názor posvětit ukrajinskou ambasádou. Nemají vlastní názor na řízení chodu institucí a orgánů, které zastupují, nebo je to až odporný alibismus?

Mám několik přátel na Ukrajině i v Rusku. Někteří jsou i členy redakční rady časopisu, který vydávám. Dlouhodobě v řádu více než desítky let jsem nezaregistroval sebemenší problém mezi nimi a bez problémů spolu spolupracují.

Napadla mne myšlenka, kterou hned na začátku odmítám – Nebude někdo chtít, aby skončili v redakční radě, přestože se ničím neprovinili??? Takové kádrování zásadně odmítám a nebudu podporovat jednání, které mi připomíná velmi dávnou minulost. Nebudu posuzovat lidi podle toho, kde se narodili, ale podle toho, co a jak dělají a jak se projevují. Nikdy nebudu končit dlouhodobé přátelství jen kvůli tomu, že si to někdo dočasně zastává nějakou funkci (podle výsledků voleb) přeje.

Redakční rada si dovoluje Vás pozvat k účasti na mezinárodní vědecké konferenci Média a vzdělávání 2023, kterou pořádá časopis Media4u Magazine. Je to již 17. ročník. Těší nás, že se každoročně účastní celkem solidní počet autorů článků z několika států. A to včetně ČR, kde podobným aktivitám není věnována pozornost oficiálních míst. Oceňuji také zájem našich ukrajinských přátel a ochotu spolupracovat i v současných podmínkách.

Konferenci spolupřátají:

- Časopis Media4u Magazine;
- Katedra didaktiky ekonomických předmětů, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze;
- Katedra UNESCO Filosofie lidské komunikace, Charkovská národní technická zemědělská univerzita jm. Petra Vasylenka.
- Grigol Robakidze University Tbilisi

Opět požádáme o účast na pozici vědeckých garantů stejné odborníky, jako v minulých letech. Účast na konferenci včetně publikace příspěvku ve sborníku je zdarma. Více informací získáte pod odkazem v levé dolní části úvodní webové stránky časopisu Media4u Magazine nebo přímo na adrese <http://www.media4u.cz/konference.php> kde jsou uvedeny podrobnosti o všech dosavadních ročnících této konference. S ohledem na probíhající jednání tam budou údaje o letošní konferenci doplněny až dodatečně (nejpozději do konce července). Doufáme, že Vás naše pozvánka osloví a konference se zúčastníte. Termín zaslání příspěvků je 20. 11. 2023. Všechny dosavadní sborníky z konferencí Média a vzdělávání/Media and Education jsou dostupné výběrem na hlavní stránce časopisu Media4u Magazine.

Ing. Jan Chromý, Ph.D.
Šéfredaktor

Obsah

Peter Beisetzer	2
O strategickom zámere výskumných aktivít v oblasti rozvoja technickej gramotnosti žiakov základných škôl	
<i>On the strategic purpose of research activities in the field of developing technical literacy of elementary school students</i>	
Jan Pršala.....	7
Informatické myšlení budoucích učitelů primárního vzdělávání	
<i>Computational thinking of pre-service primary education teachers</i>	
Petra Ambrožová - Martin Kaliba - Lucie Petrová	13
Sexting v (pre)pandemických souvislostech	
<i>Sexting in (pre)pandemic contexts</i>	
Iveta Hamarneh – Hana Lhotová - Monika Klímová - Petra Chaloupková Košílková.....	20
Uplatňování principů inkluze v cestovním ruchu: perspektivy ve vzdělávání studentů na vysoké škole	
Případová studie – Jablonec nad Nisou – nabídka destinace	
<i>Applying the principles of inclusion in tourism: perspectives in the education of students in higher education</i>	
Case study - Jablonec nad Nisou - destination offer	

O STRATEGICKOM ZÁMERE VÝSKUMNÝCH AKTIVÍT V OBLASTI ROZVOJA TECHNICKEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

ON THE STRATEGIC PURPOSE OF RESEARCH ACTIVITIES IN THE FIELD OF DEVELOPING TECHNICAL LITERACY OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Peter Beisetzer

Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Katedra fyziky, matematiky a techniky

Faculty of Humanities and Natural Sciences, University of Prešov in Prešov, Department of Physics, Mathematics and Technology

Abstrakt: Porozumenie textu, aplikované na rozvoj technickej gramotnosti žiakov, je vo väčšine prípadov závislé od úrovne geometrickej, priestorovej predstavivosti. Tejto skutočnosti venuje pozornosť výskumná činnosť zameraná na zistenie miery korelácie medzi čítaním náučného textu s porozumením a geometricou, priestorovou predstavivosťou.

Abstract: *Comprehension of the text, applied to the development of technical literacy of pupils, is in most cases dependent on the level of geometric, spatial imagination. This fact is paid attention to by a research activity aimed at finding out the degree of correlation between reading an educational text with comprehension and geometric, spatial imagination.*

Kľúčová slova: geometrická a priestorová predstavivosť, čítanie textu s porozumením

Key words: *Geometric and spatial imagination, text reading with comprehension*

Úvod

Jednou z ambícií základnej školy, konkrétne výučby predmetu technika, je realizovať ciele rozvoj technickej gramotnosti žiakov. Výučba je špecificky zameraná na dosiahnutie prvotných znalostí o realite technickej praxi. Osvojenie schopností a zručností prebieha na niekoľkých úrovniach, t.j. technickú problematiku žiaci interpretujú v rôznej kvalitatívnej a kvantitatívnej miere porozumenia. Rozdiel spôsobuje rad faktorov, pričom niektoré z nich označujeme ako zásadné. Zvyčajne ide o skutočnosti, ktoré súvisia s kľúčovými kompetenciami. Za relevantné riešenie tohto problému budeme považovať to, ktorému predchádzala analýza výsledkov výskumu danej problematiky. Výskumom získané informácie prispievajú k výberu výučbových stratégií, k inovácii na úrovni:

- národného vzdelávania (štátny vzdelávací program) - ide najmä o:
 - odporúčania argumentačne cielené na školskú reformu,
 - odporúčania vedúce k inovácii obsahových a výkonových štandardov,
- školských vzdelávacích programov, ktoré sa orientujú na prehĺbovanie záujmu žiakov o technickú prax,

- diskusií odbornej verejnosti o výskumnom probléme.

1 Aspekty výskumného zámeru

Osvojenie schopností a zručností, napodobňujúce realitu technickej praxe, má za cieľ vyvolať kladný postoj žiakov k technike. Z hľadiska stratégie hodnotenia technickej gramotnosti je potrebné akceptovať súvislosti vytvorených väzieb s viacerými oblasťami poznania.

Nami zvolený predmet výskumu je konkretizovaný na oblasť rozvoja geometrickej, priestorovej predstavivosti a problematiku čítania s porozumením. Vychádzame z konštatovania, že geometrická, priestorová predstavivosť je objektívnou realitou technickej gramotnosti a pre jednotlivé oblasti poznania techniky pôsobí podmieňujúco - má kľúčové postavenie pri porozumení technických riešení.

Výučba predmetu technika neobsahuje systémový a koncepčný prístup k problematike zámerného rozvoja geometrickej, priestorovej predstavivosti v kontexte jej vplyvu na rozvoj technickej gramotnosti. Z uvedeného vyplýva, že výkonové a obsahové štandardy priamo nemerajú výkony geometrickej, priestorovej predstavivosti. Zmeniť tento stav znamená, že dôjde k inovácii

na základe argumentov, ktoré vyplynuli z analýz výsledkov výskumu danej problematiky.

Ak pripustíme, že existuje neuspokojivý stav geometrickej, priestorovej predstavivosti žiakov, potom zároveň konštatujeme, že takýto stav má negatívny vplyv na množstvo ďalších aspektov technickej gramotnosti. Uvedeným zdôvodňujeme pozitívny vzťah k výskumným aktivitám v danej oblasti s cieľom poznať realitu danej problematiky. Výskumnými aktivitami usmerníme riešenia, ktoré sa orientujú na zámerný rozvoj geometrickej, priestorovej predstavivosti. Ide o cieľavedomé pôsobenie metodicky usmernennej výučby: v čase (kedy), ako (obsah, metódy, formy a prostriedky), ako a kedy merať výkon (definovaný výkonovými a obsahovými štandardmi). Takto stanovený cieľ intervencie prispeje k inovácií procesov rozvoja technickej gramotnosti.

V prípravnej fáze analyzujeme diskutovaný problém z hľadiska príčinných súvislostí. Konkrétne si kladieme otázku - do akej miery ovplyvňuje geometrická, priestorová predstavivosť porozumenie „textu“. Výučbový text, zameraný na rozvoj technickej gramotnosti žiaka, vysvetľuje technickú prax špecifickými komunikačnými prostriedkami. Didakticky usmerňuje rozvoj schopností a zručností žiakov v oblastiach ako napr.:

- grafická komunikácia (navrhovanie, čítanie konštrukčných riešení, schém, grafov, kinematických a elektrotechnických schém),
- praktická realizácia technologických postupov výroby, resp. ich navrhovanie,
- popisovanie funkčnosti a údržby prístrojov a zariadení (porozumenie princípom a systémom v technike),
- bezpečná manipulácia s prístrojmi, zariadeniami (návod na obsluhu) a pod.

Pedagogická prax v oblasti jazykovej gramotnosti, jazykových kompetencií eviduje výskumy čítania s porozumením, ale predmetom výskumu nie je porozumenie technickej problematiky.

2 Určenie miery korelácie

Konštatovali sme, že geometrická, priestorová predstavivosť nie je izolovaným prvkom systému technickej gramotnosti, že je podmieňujúcim faktorom pre všetky ďalšie atribúty technickej gramotnosti. Toto tvrdenie predpokladá, že danej

problematike bude venovaná pozornosť aj z hľadiska vyhodnocovania žiackeho výkonu vo viacerých súvislostiach. My sa v rámci tejto diskusie pýtame, či v prípade riešenia technických problémov, mali neúspešní riešitelia dostatočnú (požadovanú) úroveň geometrickej, priestorovej predstavivosti. Nami realizované výskumy diagnostikovali pochybenie, ktoré vyplývalo z nevyhovujúcej úrovne geometrickej, priestorovej predstavivosti [publikované: 1, 2, 3]. V skúmaní daného problému pokračujeme návrhom projektu, kde predmetom výskumu je miera korelácie medzi čítaním vzdelávacieho textu s porozumením a geometrickou, priestorovou predstavivosťou. Na uvedenú stratégiu nadväzuje cieľ výskumu „porovnať u každého žiaka dva výkony, t.j. úroveň geometrickej, priestorovej predstavivosti a úroveň porozumenia textu a následne tieto dve úrovne skúmať ako korelačný faktor. Výskumný zámer je zaradený do širšieho kontextu odhaľovania súvislostí medzi jednotlivými atribútmi technickej gramotnosti. Uvedený prístup sme už skôr realizovali vo výskume miery korelácie medzi geometrickou predstavivosťou a riešením úloh, ktoré sú interpretované graficky a predstavujú riešenie technického problému (graficky interpretované technické myslenie) [1]. S predmetom výskumu súvisí rad špecifických otázok. Každá z nich môže byť samostatným zdrojom výskumných aktivít. Napr. jednou z nich je otázka, či žiaci v dostatočnej miere chápu súvislosť medzi jednotlivými atribútmi technickej gramotnosti. V našom prípade túto otázku konkretizujeme na schopnosť konať na základe prečítaného textu.

Cieľom výskumného projektu je zistiť mieru korelácie medzi čítaním vzdelávacieho textu s porozumením a geometrickou, priestorovou predstavivosťou žiakov základných škôl. Z cieľa vyplynuli úlohy – etapy výskumu:

1. Zistiť a interpretovať úroveň geometrickej, priestorovej predstavivosti v kontexte požadovanej technickej gramotnosti žiakov základných škôl.

Na zber dát je použitý diagnostický nástroj, t.j. neštandardizovaný didaktický test. Výber úloh je robený z domácej a zahraničnej databázy, t.j. test obsahuje úlohy, ktoré sú v odbornej praxi bežne používané pre procesy rozvíjajúce, resp. kontrolujúce úroveň geometrickej, priestorovej

predstavivosti. Z dôvodu nejednotnej náročnosti úloh je ich bodová dotácia škálovaná. Formulácia hypotézy vychádza z predpokladu, že empiricky bude overená úroveň geometrickej, priestorovej predstavivosti, t.j. H1: 60% a menej z celkového počtu žiakov (chlapci a dievčatá), dosiahne v geometrickej, priestorovej predstavivosti výkon 60% a viac. V prípade rodového rozlíšenia vyslovujeme H2: Vo výkone geometrickej, priestorovej predstavivosti chlapcov a dievčat nebude štatisticky významný rozdiel. Zároveň sú jednotlivým výkonom priradené charakteristiky – kategórie (tab. č. 1).

Tabuľka č. 1 Kategória výkonov geometrickej, priestorovej predstavivosti

Výkon GPP		Počet žiakov	RP [%]
[%]	Kategória		
100	významná		
90 ÷ 99,9			
80 ÷ 89,9	pozoruhodná		
70 ÷ 79,9	dobrá		
60 ÷ 69,9	postačujúca		
50 ÷ 59,9	nepostačujúca		
40 ÷ 49,9			
30 ÷ 39,9	zriedkavo účinná		
20 ÷ 29,9			
10 ÷ 19,9	neúčinná		
0 ÷ 9,9			

Legenda:

GPP - geometrická, priestorová predstavivosť
RP - relatívna početnosť

2. Zistiť a interpretovať úroveň porozumenia vzdelávacieho textu v kontexte požadovanej technickej gramotnosti žiakov základných škôl.

Aj v tomto prípade je na zber dát použitý diagnostický nástroj, t.j. neštandardizovaný didaktický test. Úlohy sú vygenerované z textu aplikovaného do výučby predmetu technika (napr. text učebnice, resp. text pracovného zošita). Úlohy sa orientujú na porozumenie v kontexte obsahových a výkonových štandardov. Metódy testovania práce so vzdelávacím textom sú zamerané na zistenie úrovne porozumenia najmä:

- poučiek,
- obsahu odborného výrazu v rámci požadovanej slovnej zásoby,
- súvislostí princípov a systémov,

- obrazovej interpretácie,
- grafickej komunikácie,
- konať na základe pokynov s určenými pomôckami,
- simulácii a modelovania procesov a pod..

Poznámka: S cieľom vyhnúť sa suplovaniu aktivít testovania jazykovej gramotnosti, nie je v plánovanom výskume testovaná plynulosť a výraznosť čítania, práca s hlasom a pod..

Formulácia hypotézy vychádza z predpokladu, že empiricky bude overená úroveň porozumenia textu, t.j. H3: 60% a menej z celkového počtu žiakov (chlapci a dievčatá), dosiahne v porozumení textu výkon 60% a viac. V prípade rodového rozlíšenia vyslovujeme H4: Vo výkone porozumenia textu chlapcov a dievčat nebude štatisticky významný rozdiel. Tabuľka č. 2 predstavuje kategorizáciu výkonov porozumenia vzdelávacieho textu.

Tabuľka č. 2 Kategórie porozumenia vzdelávacieho textu

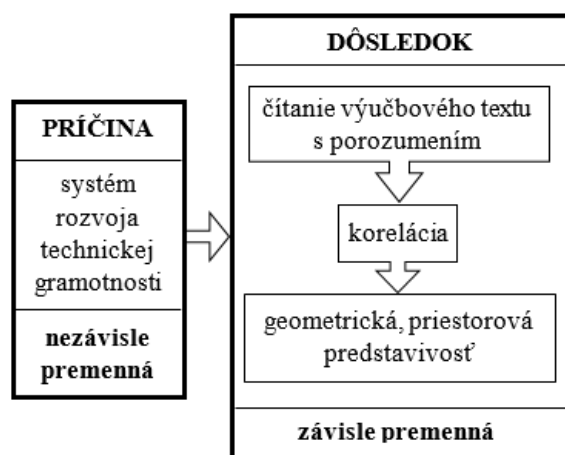
Výkon PVT		Počet žiakov	RP [%]
Výkon PVT [%]	Kategória		
100	významný		
90 ÷ 99,9			
80 ÷ 89,9	pozoruhodný		
70 ÷ 79,9	dobrý		
60 ÷ 69,9	postačujúci		
50 ÷ 59,9	perspektívny		
40 ÷ 49,9			
30 ÷ 39,9	nepostačujúci		
20 ÷ 29,9			
10 ÷ 19,9	nepriaznivý		
0 ÷ 9,9			

Legenda:

PVT - porozumenie výučbovému textu

RP - relatívna početnosť

Systém rozvoja technickej gramotnosti, ako nezávislá premenná, je príčinou, ktorá má vyvolať dôsledok - rozvoj geometrickej, priestorovej predstavivosti s vplyvom na čítanie textu s porozumením (obr. č. 1).

Obrázok 1 Schematické vyjadrenie vzťahu premenných

Výsledky výskumu, získané v prvej a druhej etape sú v tretej etape dané do súvislosti s cieľom zistiť mieru korelácie medzi čítaním vzdelávacieho textu s porozumením a geometrickou, priestorovou predstavivosťou (tab. č. 3).

Pri formulovaní hypotézy vychádzame z predmetu výskumu, t.j. vedecký predpoklad je určený z teórie danej problematiky a nadobudnutých skúseností s tým, že empiricky je overená miera korelácie medzi čítaním vzdelávacieho textu s porozumením a geometrickou, priestorovou predstavivosťou. H5: So znižovaním úrovne geometrickej, priestorovej predstavivosti sa bude štatisticky významne znižovať aj úroveň porozumenia výučbového textu a to tak u skupiny chlapcov ako aj u skupiny dievčat. H6: Vo výkone porozumenia textu chlapcov a dievčat nebude štatistický významný rozdiel.

Tabuľka č. 3 Korelácia dvoch výkonov (GPP a PVT)

Výkon									
GPP [%]	PVT								
	100		90-99,9	80-89,9	...	10-19,9	0-9,9		
	P	RP							
100									
90-99,9									
80-89,9									
-									
-									
-									
10-19,9									
0-9,9									

Legenda:

GPP - geometrická, priestorová predstavivosť
PVT - porozumenie výučbovému textu
P - počet žiakov
RP - relatívna početnosť

Tabuľka č. 3 dáva prehľad o početnosti jednotlivých výkonov porozumenia textu v súvislosti s výkonom geometrickej, priestorovej predstavivosti, t.j. napr. žiaci s $80 \div 69,9\%$ výkonom geometrickej, priestorovej predstavivosti sú na základe výkonu testu čítania textu s porozumením triedení do jednotlivých kategórií výkonov čítania textu s porozumením (tab. č. 2).

Záver

Prezentovaná výskumná aktivita má za cieľ argumentačne podporiť stratégiu rozvoja geometrickej, priestorovej predstavivosti na princípe koncepcnosti a systematickosti. Konštatujeme, že výučbové stratégie sú reflexiou inovačných trendov, pritom tieto majú vychádzať z reality detailného poznania skúmaných javov aj na základe výskumných aktivít. Takto zvoleným prístupom je možné optimalizovať systém rozvoja technickej gramotnosti žiakov základnej školy.

Zámerný rozvoj geometrickej, priestorovej predstavivosti zohľadňuje vývojové úrovne, ktoré je potrebné definovať jednak vo všeobecnej rovine rozvoja žiackej osobnosti, ale aj vo vzťahu k špecifikám rozvoja technickej gramotnosti. Zároveň tieto úrovne majú byť vo vzájomnej väzbe s kritériami kladenými na obsah, formu, prostriedky a metódy výučby predmetu technika.

Sme toho názoru, že je potrebné výskum miery korelácie medzi čítaním vzdelávacieho textu s porozumením a geometrickou, priestorovou predstavivosťou realizovať na národnej úrovni s tým, že výsledky výskumu sú metodicky spracované do podoby novokoncipovaného výučbového modelu rozvoja geometrickej, priestorovej predstavivosti.

Článok je prezentáciou aktivít súvisiacich s návrhom projektu VEGA 1/0055/24 Výskum špecifických schopností a zručností pre čítanie s porozumením v predmete technika zohľadňujúci súvislosť s úrovňou geometrickej, respektíve priestorovej predstavivosti žiakov základnej školy.

Použité zdroje

- [1] BEISETZER, P. – M. MAJHEROVÁ. 2020. Výskumom porovnávaná geometrická predstavivosť a grafická komunikácia. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2020. 155 s. ISBN 978-80-555-2563-1.
- [2] BEISETZER, P. – R. DRTINA. 2019. Výzkum prostorové představivosti v kontextu metakognitivní strategie. Praha : Extrasystem Praha, 2019. 127 s. ISBN 978-80-87570-43-2.
- [3] BEISETZER, P. – M. MAJHEROVÁ. 2016. Výskum priestorovej predstavivosti. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2016. 187 s. ISBN 978-80-555-1628-8.

Kontaktní adresa autora/autorů

doc. PaedDr. Peter Beisetzer, PhD.
FHPV PU v Prešove
17. Novembra 1, 08001 Prešov
e-mail: peter.beisetzer@unipo.sk

Jan Pršala

Katedra aplikované kybernetiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Hradec Králové

Department of Applied Cybernetics, Faculty of Science, University of Hradec Králové

Abstrakt: V tomto výzkumu jsme se zaměřili na měření úrovně informatického myšlení (IM) u budoucích učitelů primárního vzdělávání. Naším vzorkem byli studenti oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ PF JCU (n=53). Zjistili jsme, že celková úroveň IM je vysoká, ale značně se liší výsledky v různých složkách IM. Studenti zvládají práci se opakováním, ale mají velký problém s podmínkami.

Abstract: In this research, we focused on measuring the level of computational thinking (CT) among pre-service teachers. Our sample consisted of students majoring in Primary School Teaching at the PF JCU (n=53). We found that the overall level of CT is high, but the results vary significantly across different parts of CT. Students understand loops, but have huge problems with conditionals

Klíčová slova: informatické myšlení, učitelé primárního vzdělávání, budoucí učitelé

Key words: computational thinking, primary school teachers, pre-service teachers

Úvod

Informatické myšlení se stále více stává součástí vzdělávání 21. století. Podstatou informatického myšlení je hledět na daný problém jako informatik (Lessner, 2014). Jde tedy o formulaci problémů takovým způsobem, aby se k jeho řešení dal efektivně použít počítač (Wing, 2014). Informatické myšlení se tak stává důležité pro všechny obory, například pro architektury, doktory nebo učitele (Wing, 2006). Žáci musí při řešení takových problémů využít nových dovedností, často nazývaných jako složky informatického myšlení. Mezi ně patří algoritmizace, abstrakce, generalizace, rozeznávání vzorů a automatizace (Brennan & Resnick, 2012).

Programování je jedním z nejefektivnějších způsobů, jak rozvíjet informatické myšlení (Resnick et al., 2009). Informatické myšlení se ale nevztahuje jen k programování. Zatímco cílem výuky programování je nalezení řešení a jeho následné implementace v určitém programovacím jazyce, informatické myšlení se snaží žákům pomoci porozumět základním pojmům a mechanismům digitálních technologií pro formulaci a řešení problémů (Bocconi et al., 2022). Informatické myšlení se tak stává zastřešujícím pojmem, který v sobě obsahuje potřebný intelektuální základ k porozumění digitálnímu světu (Fagerlund et al., 2020).

V České republice byl v roce 2021 představen nový Rámcový vzdělávací program (MŠMT ČR & NPI ČR, 2021), který definuje „informatiku“ jako novou oblast vzdělávání, která se zaměřuje na rozvíjení informatického myšlení. Do této doby byla informatická témata vyučována v rámci oblasti „informační a komunikační technologie“. Vzhledem k tomu, že se jedná o novou oblast s novými cíli a potřebami, je důležité se ptát, zda jsou učitelé připraveni tato nová témata učit. Především pak učitelé na 1. stupni ZŠ, protože ti často informatiku nikdy nestudovali a mimo dobrovolná školení neměli možnost získat odpovídající znalosti a dovednosti k výuce informatiky.

Na některých pedagogických fakultách nově probíhá příprava učitelů 1. stupně ZŠ. Cílem tohoto příspěvku je zjistit a popsat úroveň informatického myšlení studentů učitelství pro 1. stupeň ZŠ, tedy budoucích učitelů, na začátku jejich studia.

Metody a výzkumný vzorek

Výzkumných vzorkem byli studenti studijního programu „Učitelství pro 1. stupeň ZŠ“ Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jednalo se o studenty 1. ročníku, kteří se s informatikou během svého studia ještě nesetkali. Studenti tohoto oboru mají

v prvních třech letech svého studia povinnou výuku informatiky – programování v 1. ročníku, robotiku v 2. ročníku a didaktiku informatiky a praxe ve 3. ročníku. Celkem se výzkumu zúčastnilo 53 studentů, z toho 2 muži, zbytek ženy.

Z důvodu povahy výzkumu a nemožnosti rozdělit studenty na kontrolní a experimentální skupinu jsme zvolili kvaziexperimentální design výzkumu. U studentů byla na začátku studia, ještě před jakoukoli výukou zaměřenou na informatická témata, změřena úroveň informatického myšlení.

Vzhledem k tomu, že informatické myšlení je nejen u nás, ale i ve světě relativně nový pojem, neexistuje ještě mnoho nástrojů měřící úroveň informatického myšlení. Román-González (2019) definoval 7 možných přístupů a nástrojů pro měření informatického myšlení: diagnostické nástroje, sumativní nástroje, formativně-interaktivní nástroje s automatickou zpětnou vazbou, nástroje pro dolování dat, nástroje pro přenos dovedností, škály vnímání a postojů a slovní hodnocení. Poulakis a Politis (2021) definovali tři způsoby, podle kterých lze vyhodnotit úroveň informatického myšlení. Tyto kategorie jsou:

- za použití určitého programovacího prostředí,
- za použití psychometrických nástrojů,
- za použití kombinace obou předchozích přístupů.

V posledních letech vzniklo několik testů a psychometrických nástrojů, které měří výši informatického myšlení. Computational Thinking Test (Ambrosio et al, 2014) je test, který používá otázky s vícenásobným výběrem k analýze programovacích schopností respondenta. Román-González (2015) tento test dále rozpracoval a ověřil na žácích ve věky 10-15 let.

Pro naše účely jsme se rozhodli použít Beginners Computational Thinking Test (dále jen BCTt) (Zapata-Cáceres et al, 2020). Test obsahuje 25 otázek, které jsou rozděleny do 6 kategorií, které úzce souvisí s programováním a informatickým myšlením – Sekvence, Opakování, Vnořené opakování, Když-tak, Když-tak-jinak a Opakuj dokud. V tabulce 1 jsou vidět absolutní a relativní

zastoupení otázek každé kategorie v testu. Nejvíce otázek v testu bylo zaměřených na opakování a vnořené opakování.

Tab. 1 Rozdělení testových otázek BCTt podle kategorií

Kategorie	Absolutní četnosti	Relativní četnost (v %)
Sekvence	4	16
Opakování	4	16
Vnořené opakování	7	28
Když-tak	2	8
Když-tak-jinak	2	8
Opakuj dokud	6	24

Tento test nepředpokládá žádné předchozí znalosti informatiky nebo programování a není závislý na nějakém určitém programovacím prostředí. Úlohy jsou prezentovány buď ve formě bludiště, ve kterém musí respondenti pomoci kuřátku dostat se ke slepičce, nebo ve formě plátna, na který je potřeba nakreslit daný obrázek.

Tento test slouží primárně k měření úrovně informatického myšlení u žáků 4. ročníku ZŠ. Výuka budoucích učitelů probíhá za pomoci učebnice a úloh určené pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ, proto nám přišlo nejvhodnější tento test použít i pro měření úrovně informatického myšlení jejich budoucích učitelů. Tento předpoklad nám potvrdili samotní autoři tohoto testu. Test byl se přeložen do češtiny.

Výzkumné otázky a hypotézy

Naším cílem bylo zjistit a popsat informatické myšlení u studentů oboru „Učitelství pro 1. stupeň ZŠ“ na začátku jejich studia. S ohledem na tento cíl jsme si položili následující výzkumnou otázku:

RQ1: Jaká je úroveň informatického myšlení budoucích učitelů primárního vzdělávání na začátku jejich odborné přípravy?

Zároveň jsme zformulovali několik hypotéz o očekávaných výsledcích výzkumu:

H1: Celková úroveň informatického myšlení bude u studentů na začátku studia nízká.

H2: Studenti budou dosahovat horších výsledků v kategoriích Když-tak a Když-tak-jinak oproti kategoriím Sekvence, Opakování a Vnořené opakování.

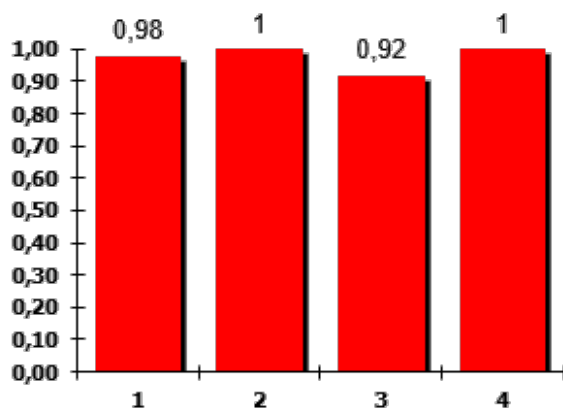
H3: Studenti budou dosahovat nejhorších výsledků v kategorii Opakuj dokud.

Výsledky a diskuze

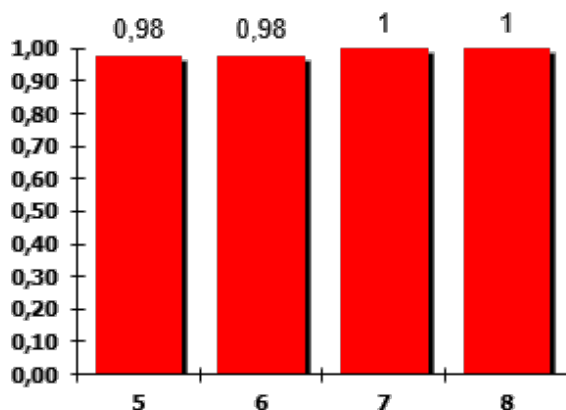
K analýze a vizualizaci dat jsme použili statistický software R a Microsoft Excel.

Nejdříve jsme otestovali, jestli je BCTt vhodný nástroj k měření úrovně informatického myšlení. Vypočítali jsme vnitřní konzistenci BCTt. Výsledné Kronbachovo alfa ($\alpha=0,75$; $N=53$) indikuje přijatelně dobrou vnitřní konzistenci dotazníku. Tyto výsledky jsou srovnatelné s výsledky autorů ($\alpha=0,82$; $N=299$).

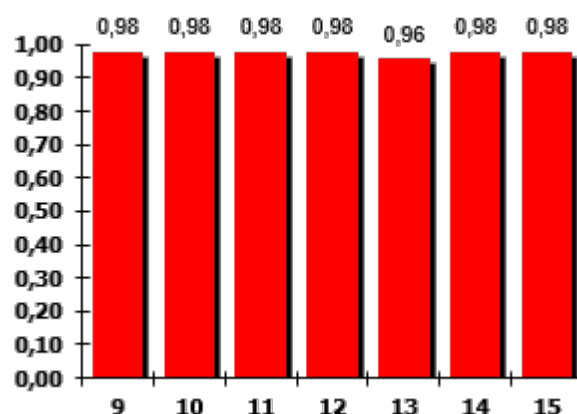
Dále jsme vypočítali obtížnost každé otázky. K tomu jsme využili neparametrický Cochranův Q test. Grafy na obrázcích 1 až 5 znázorňují úspěšnost každé otázky podle kategorií. Z grafu je patrné, že obtížnost otázek postupně rostla. Toto potvrdil i výsledek Cochranova Q testu, který odhalil statisticky významné rozdíly mezi správnými a špatnými odpověďmi ($p\text{-hodnota}=0,0000$).

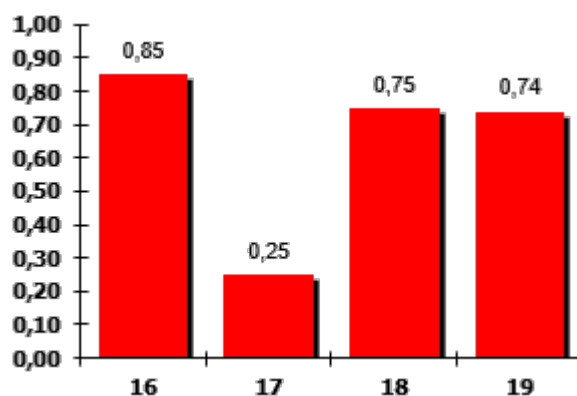
Obr. 1 Graf úspěšnosti v kategorii Sekvence

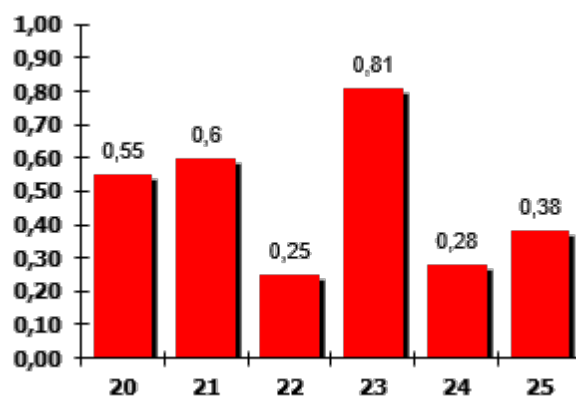
Obr. 2 Graf úspěšnosti v kategorii Opakování

Obr. 3 Graf úspěšnosti v kategorii Vnořené opakování

Obr. 4 Graf úspěšnosti v kategoriích Když-tak a Když-tak-jinak

Obr. 5 Graf úspěšnosti v kategorii Opakuj dokud

Z grafů je vidět, že úspěšnost studentů začala klesat ve chvíli, kdy došli k otázkám týkajících se podmínek. Především otázky z kategorie Když-tak, dělali studentům velké problémy. Nejhuře dopadly otázky číslo 17 a 22. Zadání úlohy 17 je

Dostaňte kuřátko k mamince.

Vysvětlení:

  Pokud je kuřátko na mraku, tak půjde dolů.

Vyberte správnou odpověď:

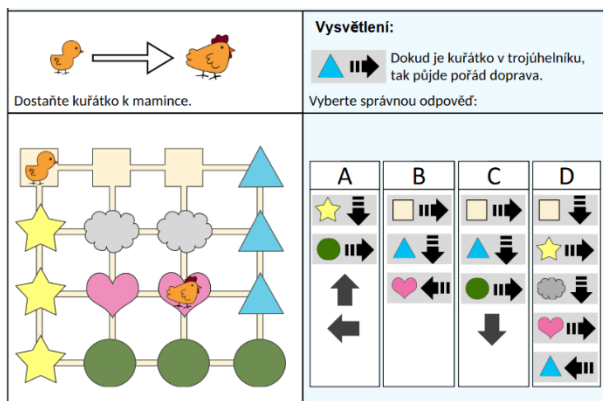
A	B	C	D
			
			
			
			

A	B	C	D
			
			
			
			

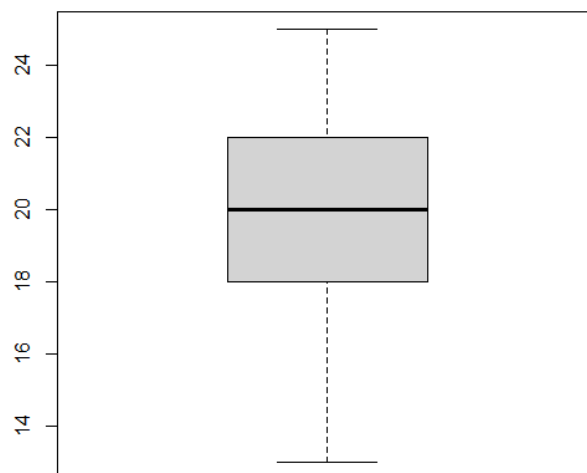
A	B	C	D
			
			
			
			

A	B	C	D
			
			
			
			

Otázka 22 je vidět na obrázku 7. Tato úloha obsahuje ve správné odpovědi moment, kdy kuřátko projde políčkem se slepičkou, ale kód ještě neskončil, takže pokračuje dál, a až později se vrátí zpátky a skončí na políčku se slepičkou.

Tabulka 2 obsahuje základní údaje o deskriptivní analýze našich dat. Jak je z tabulky vidět, průměrný počet správných odpovědí v testu byl vysoký. Plného počtu bodů (25 bodů) dosáhli 3 studenti. Nejmenší počet bodů byl 13. Těto hodnoty dosáhl 1 student. Grafická reprezentace těchto dat je vidět v krabicovém grafu na obrázku 8.

Obr. 8 Krabicový graf celkových výsledků testu

Tab. 2 Deskriptivní statistika celkových výsledků testu

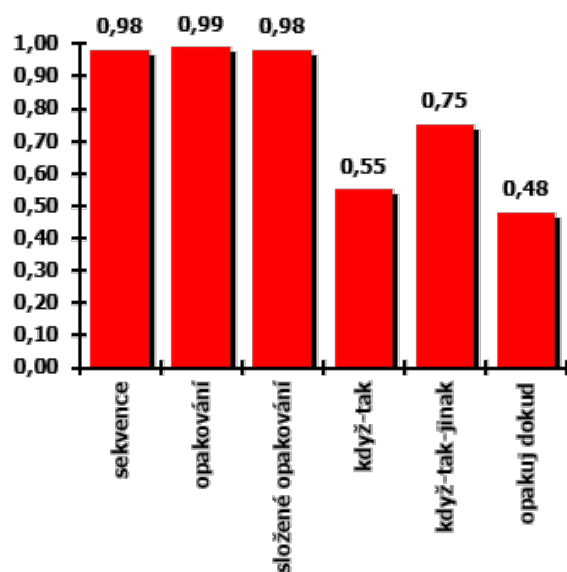
Statistika	Hodnota
Průměr	20,17
Medián	20
Variace	6,99
Standardní odchylka	2,64
Minimum	13
Maximum	25

Návrat na obsah

Tab. 3 Deskriptivní statistika výsledků testu podle kategorie

Kategorie	Počet úloh	Průměr	Medián
Sekvence	4	3,91	4
Opakování	4	3,96	4
Vnořené opakování	7	6,85	7
Když-tak	2	1,01	1
Když-tak-jinak	2	1,49	2
Opakuj dokud	6	2,86	2

Graf na obrázku 9 znázorňuje celkovou úspěšnost napříč kategoriemi. I zde je vidět velký propad u kategorií s podmínkami, tedy Když-tak, Když-tak-jinak a Opakuj dokud.

Obr. 9 Úspěšnost studentů podle kategorie

Závěr

Naším cílem v této studii bylo analyzovat a popsat úroveň informatického myšlení u studentů učitelství primárního vzdělávání na začátku jejich studia.

Zjistili jsme, že jejich úroveň informatického myšlení se výrazně liší podle složky informatického myšlení. Zatímco studenti chápou a rozumí konceptům jako je opakování, problémy mají při vyhodnocování podmínek. Především nevědí, jak reagovat na nesplněnou podmínku. Celková úroveň informatického myšlení je podle výsledků v BCTt vysoká.

Vybraný test informatického myšlení, ač původně určený pro žáky 4. a 5. ročníků ZŠ, se projevil jako vhodný nástroj pro testování úrovně informatického myšlení u studentů primárního vzdělávání, vzhledem k tomu, že se jim během studia dostane podobné informatické vzdělání jako jejich budoucím žákům. Studenti na test reagovali pozitivně. Ocenili jeho vizuální stránku. Na dotaz, zda v otázkách vidí informatiku jsme dostali kladné odpovědi. Analýza testu odhalila přijatelnou vnitřní konzistenci testu. Proto předpokládáme, že tento test lze využít. Největším omezením našeho výzkumu byl relativně malý vzorek studentů učitelství pro primární vzdělávání. Nemůžeme tedy naše výsledky zobecnit na všechny budoucí učitele na začátku jejich studia.

Budoucí výzkum se může zaměřit na změny v informatickém myšlení studentů během jejich studia. Další možnost je srovnat úroveň informatického myšlení studentů učitelství primárního vzdělávání a učitelů, kteří již na 1. stupni ZŠ učí. Vzhledem k postupnému zavádění výuky informatiky je potřeba zajistit, aby samotní učitelé těmto tématům rozuměli.

Použité zdroje

- AMBROSIO, A. P. – ALMEIDA, L. da S. –FRANCO, A., et al. Exploring Core Cognitive Skills of Computational Thinking. *PPIG 2014-25th Annual Workshop*. 2014.
- BOCCONI, S. – CHIOCCARIELLO, A. – KAMPYLIS, P. – et al. *Reviewing Computational Thinking in Compulsory Education*. Luxembourg. Publications Office of the European Union. 2022. ISBN 978-92-76-47208-7.
- BRENNAN, K. – RESNICK, M. (2012). New frameworks for studying and assessing the development of computational thinking. *Proceedings of the 2012 Annual Meeting of the American Educational Research Association*. 2012.

- FAGERLUND, J – HAKKINEN, P – VESISENAHO, M – et al. Computational thinking in programming with Scratch in primary schools: A systematic review. *Computer Applications in Engineering Education*. 2020.
- LESSNER, D. Analýza významu pojmu „Computational Thinking“. *Journal of Technology and Information Education*. 2014. ISSN 1803-537X.
- MŠMT ČR & NPI ČR (2021). Nová informatika v RVP ZV. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/nova-informatika-v-rvp-z>
- POULAKIS, E. – POLITIS, P. Computational Thinking Assessment: Literature Review. *Research on E-Learning and ICT in Education*. 2019. ISBN 978-3-030-64363-8.
- RESNICK, M. – MALONEY, J. – MONROY-HERNÁNDEZ, A. – et al. Scratch: Programming for all. *Communications of the ACM*. 2009.
- ROMÁN-GONZÁLEZ, M. Computational thinking test: Design guidelines and content validation. *EDULEARN15*. 2015.
- ROMÁN-GONZÁLEZ, M. – MORENO-LÉON, J. – ROBLES, G. Combining Assessment Tools for a Comprehensive Evaluation of Computational Thinking Interventions. *Computational Thinking Education*. 2019. ISBN 978-981-13-6528-7.
- WING, J. M. Computational thinking benefits society. *Social Issues in Computing*. 2014.
- WING, J. M. Computational thinking. *Communications of the ACM*. 2006.
- ZAPATA-CÁCERES, M. – MARTÍN-BARROSO, E. – ROMÁN-GONZÁLEZ, M. Computational thinking test for beginners: Design and content validation. *IEEE Global Engineering Education Conference*. 2020.

Kontaktní adresa

Jan Pršala
Zborovská 2696
390 03 Tábor
e-mail: jprsala@pf.jcu.cz

Petra Ambrožová - Martin Kaliba - Lucie Petrová

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové

Faculty of Education, University of Hradec Kralove

Abstrakt: Jedním z aktuálních fenoménů v online chování mladé generace je sexting, o kterém v mezinárodních souvislostech platí, že byl v době vleklých protipandemických opatření a lockdownů na vzestupu. Na změny chování v odesílání a přijímání sextů tuzemské středoškolské mládeže, se zaměřila námi prezentovaná výzkumná studie.

Abstract: One of the current phenomena in the online behavior of the young generation is sexting, which in international contexts is said to have been on the rise during the protracted anti-pandemic measures and lockdowns. The research study presented by us focused on behavioral changes in sending and receiving sexts among domestic high school youth.

Klíčová slova: net generace, pandemie COVID-19, sexting

Key words: COVID-19 pandemic, net generation, sexting

Úvod

Současná mladá generace dospívá v době mnoha závažných společenských změn. Ať už se jedná o změny environmentální povahy, novodobé válečné konflikty nebo nově se objevující onemocnění, všechny tyto společenské změny mají globální dopady.

Právě globální povaha internetu, jednoduchá výroba a distribuce rizikových či nelegálních materiálů mezi uživateli internetu ohrožuje nejen výchovu, ale i zdraví především mladých jedinců. Hulanová (2012, s. 35) mezi nejrizikovější oblasti týkající se dětí a mládeže zařazuje zejména získávání osobních informací, fotografií či videí, vystavování nebezpečným nebo nevhodným materiálům (např. pornografií), agresivní chování, násilí různého druhu, pobízení k nevhodnému nebo dokonce nebezpečnému chování, kyberšikanu a za obrovský a narůstající celosvětový problém označuje online dětskou pornografii a kybergrooming. Lze říci, že sociální média nevystavují veškerou mládež zvýšenému riziku, ale vytváří novou platformu, kde se riziková mládež může zapojit do nových online rizikových aktivit. (Boyd, Ellison, 2017, s. 140) Thorová, potom uvádí, že „snaha o únik z nepříjemné reality a křehká nerozvinutá identita je činí snadnou kořistí pro psychické manipulátory. Pokud se adolescent cítí osamělý a nemá oporu ve fungující rodině a zdravých

vrstevnických vztazích, snáze podlehne psychické manipulaci.“ (Thorová, 2015, s. 423).

1 Sexting v předpandemických a postpandemických souvislostech

Sexting je novodobým fenoménem v oblasti rizikového sexuálního chování, který se váže na lidskou sexualitu. Souvislosti lze najít také s konzumací pornografického obsahu, který se v historickém pohledu proměnil. Zpočátku byla role dětí a mládeže pasivní, byly výhradně konzumenty erotického materiálu. Jeho aktivními tvůrci se staly s příchodem chytrých telefonů vybavených fotoaparátem či videokamerou. Děti a mládež se staly tvůrci i šířitelé vlastních intimních materiálů a postupně se začal objevovat fenomén, který dnes nazýváme sexting. (Sztokowski a kol. 2020, s. 29-30) Poprvé se o tzv. „sextování“ zmínil americký deník Los Angeles Times v roce 2005. O popularitě rozesílání sexuálně laděných zpráv a fotografií mezi dětmi informovala až v roce 2008 The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, která díky průzkumu zjistila, že jeden z pěti dospívajících se aktivně zapojil do této činnosti – že někomu odeslal svou vlastní poloobnaženou či obnaženou fotografii či video. (Sztokowski a kol., 2020, s. 30) Kopecký, Sztokowski a Dobešová (2021, s. 32) vymezují sexting jako „elektronické rozesílání a šíření vlastních sexuálně sugestivních či explicitních

materiálů (tj. textových zpráv, fotografií či videí), včetně přijímání materiálů této povahy, k němuž dochází prostřednictvím internetu a mobilních telefonů“. Hinduja a Patchin (2018, s. 2) sexting definují jako odesílání nebo přijímání sexuálně explicitních nebo sexuálně sugestivních obrázků či videí prostřednictvím mobilních zařízení. Přičemž dále uvádějí, že se termín nejčastěji používá k popisu incidentů vztahující se k teenagerům, tedy k popsání nahých či polonahých fotek sebe sama, které jsou následně distribuovány jiným lidem pomocí internetu či mobilních telefonů. Sexting lze definovat také jako rozesílání textových zpráv týkajících se sexu, které mají za cíl sexuálně vzrušit jejich příjemce. (Cambridge Dictionary, 2022) Sullivan (2016) považuje za riziko především to, že řada teenagerů považuje sexting za „normální součást moderního dospívání“. Sexting dle některých autorů zahrnuje tři dimenze, a to přijímání, odesílání a postování neboli sdílení intimního materiálu, přičemž jsou tyto dimenze vzájemně propojeny a existují mezi nimi významné vztahy (ti kdo přijímají sexuálně laděné materiály je ve většině případů také šíří). (Szotkowski, 2020, s. 32) Dále sexting, tedy vytvořený textový či obrazový materiál může být buď sexuálně sugestivní povahy, tím je myšleno např. erotické spodní prádlo, smyslný výraz či erotické pózy, gesta nebo sexuálně explicitní povahy což zahrnuje např. obnažené fotografie a pornografické materiály. Tyto intimní materiály mohou vzniknout za pomoci mobilního telefonu, smartphonu, digitálního fotoaparátu, digitální videokamery i webové kamery a následně jsou šířeny pomocí různých nástrojů a platform, především sociálních sítí. (Saleh, Grudzinskas a Judge, 2014). Typologie van der Hof a Koopse rozděluje sexting dle toho, zda se sdílený materiál týká osoby, která ho sdílí. Self-sexting zahrnuje zaslání vlastních sexuálně laděných materiálů. V rámci peer-sextingu jsou sdíleny či zasílány sexuálně laděné materiály někoho jiného, kdy ke sdílení dochází nejčastěji mezi vrstevníky. Největším rizikem sextingu je právě to, že původně soukromý materiál určený pouze někomu např. v rámci vztahu mezi partnery, se rozšíří mezi další osoby, tedy ze self-sextingu se stane peer-sexting. (van der Hof a Koops, 2011, s. 15) Wolak a Finkelhor dělí sexting na experimentální (experimental sexting) a přitěžující (aggravated sexting). Experimentální

sexting autoři takto označují, protože neexistují důkazy, že by takové chování bylo normativní, přičemž je podmíněn touhou či potřebou dospívajících flirtovat, nacházet či utužovat romantické vztahy, experimentovat se sexem nebo si získat pozornost svých vrstevníků. Oproti tomu přitěžující sexting dělí podle toho, kdo je příjemcem adolescentních erotických materiálů – dospělý či jiný adolescent a zda je jeho cílem úmysl ublížit (např. poškodit pověst, kyberšikana či komerční sexuální zneužívání) nebo bezohledné zneužití (kde chybí přímý úmysl poškození oběti, ale materiál je šířen bez jejího souhlasu a vědomí). (Wolak a Finkelhor, 2011, s. 3-4) Hudson (2011) rozděluje sexting na čtyři kategorie:

- Tzv. consensual sexting, kdy se obě strany do sextingu zapojují dobrovolně se vzájemným respektem, souhlasem a bez nátlaku či dalšího šíření třetím stranám. • Sextbullying, kdy se sexting stává nástrojem útoku či šikany.
- Illegal sexting neboli nelegální sexting, který probíhá mezi dospělými a dětmi, tedy osobami mladšími 18 let. Tato kategorie by jistě zasloužila rozšířit, protože ilegální je sdílení intimního materiálu i mezi dětmi a dospívajícími
- Tzv. at-risk sexting, který je doprovázen negativními důsledky jako viktimizací, kyberstalkingem, ponižováním, propuštěním z práce či rozvodem. Calvert (2009, s. 30) rozlišuje sexting na primární a sekundární. Primární provozuje osoba, která vytvoří vlastní intimní materiál a následně jej šíří. Nejčastější je sdílení mezi dvěma lidmi (partnery) bez sdílení mezi další osoby. Oproti tomu sekundární sexting znamená šíření intimního materiálu jiné osoby, mezi další osoby, bez jejího souhlasu. Reed, Salazar a Raj (2018) se zabývají sextingem z hlediska dobrovolnosti. Sexting může být provozován dobrovolně, jde o tzv. konsensuální sexting, který bývá formou komunikace v romantických a sexuálních vztazích. Může být ale provozován nedobrovolně, pod nátlakem, což označujeme jako nekonsensuální sexting, při němž je intimní materiál získáván pod nátlakem nebo dále distribuován bez souhlasu.

1.1 Sexting v kontextu dat získaných před a po pandemii COVID-19

Za první výzkumné šetření zaměřené na sexting, je považována studie Sex and Tech. Průzkumu se účastnilo celkem 1280 respondentů – 653 dospívajících ve věku 13-19 let a 627 mladých dospělých ve věku 20-26 let. Z průzkumu vyplynulo, že 20 % dospívajících někdy zaslalo svou polonahou či nahou fotku nebo video, zprávy se sexuálním podtextem poslalo 39 % dospívajících a 48 % dospívajících takovou zprávu obdrželo. Nejčastěji respondenti odesílali intimní obsah svému partnerovi/partnerce (71 % dívek a 67 % chlapců), dále někomu, s kým chtěli randit (21 % dívek a 39 % chlapců) a 15 % dospívajících poslalo zprávu s intimním obsahem někomu, koho znali pouze online. Vyšší výskyt sextingu byl zaznamenán u mladých dospělých – obrazový sexting v 33 % a textový v 59 % případů. (The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008, s. 1-2) Pro srovnání uvedme vybrané výsledky Hinduja a Patchin na vzorku 5600 studentů studujících na středních a vysokých školách v USA ve věku 12 až 17 let zjistili, že 19 % respondentů obdrželo nahou či polonahou fotku někoho jiného a 12 % respondentů odeslalo nahou či polonahou fotografii sebe sama někomu jinému. Muži častěji dostávali sext v rámci romantického vztahu a ženy naopak častěji od cizí osoby. 17,5 % respondentů uvedlo, že byli požádáni o zaslání sexuálně explicitního obrázku, u 13,4 % je o to požádal současný partner/partnerka. Pouze 9 % uvedlo, že požádali o zaslání sexuálně laděných fotografií. Při ohledu na věk respondentů se s přibývajícím věkem respondentů zvyšovalo množství odeslaného intimního materiálu – u dvanáctiletých 5,5 %, u patnáctiletých 13,8 % a u sedmnáctiletých 18,5 %. (Hinduja a Patchin, 2018, s. 3-4) Dle hnutí adolescentů Do Something schraňující adolescenty zúčastňujících se dobrovolnických akcí ze Spojených států amerických a dalších 131 zemí téměř 40 % všech dospívajících zaslalo někdy zprávu se sexuálním podtextem. Zasílání polonahých či nahých fotografií již není tak časté, intimní fotografii zaslalo někomu 22 % dospívajících dívek a 18 % dospívajících chlapců. Nejčastěji se dospívající dívky účastní sextingu pro zábavu (40 %), aby se cítily sexy (34 %) a pod tlakem okolí (12 %). Až 70 % sextujících adolescentů tak činí se svou přítelkyní/přítelem. Dále uvádí poměrně vysoké

číslo a to 15 % u adolescentů, kteří zaslali své intimní fotografie osobě, kterou znali pouze z internetu. (Do Something, 2021) Na provozování sextingu měla také velký vliv pandemie Covid-19, především lockdown. Bianchi et al. (2021) uvádí nárůst online sexuálních aktivit během pandemie Covid-19, včetně sextingu. Fyzický distanc a narušení intimních vztahů kvůli lockdownu vedlo ke snaze udržení romantických vztahů a sociálních kontaktů online. A právě sexting mohl pomoci jedincům udržet si intimní vztahy a naplnit své sexuální touhy, přitom dodržet sociální izolaci. (Bianchi et al., 2021) Maes a Vandenbosch zkoumaly sextingové chování u 543 belgických adolescentů, ve věku 12 a 18 let, během lockdownu pandemie Covid-19. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že 40,9 % adolescentů odeslalo nějaký sext během lockdownu. Nejčastějším důvodem provozování sextingu během pandemie byla potřeba sexuálního uspokojení či vzrušení, následovala potřeba intimacy, regulace stresu, regulace nudy, přijetí vlastního těla, vztahové ujištění, regulace osamělosti a v poslední řadě tlak partnera. Autorky také pro porovnání uvedly, že prevalence sextingu v Belgii v normálním kontextu je 6,3 % u adolescentů ve věku 12-15 let a 15 % u adolescentů ve věku 15-18 let. (Maes a Vandenbosch, 2022, s. 4-7).

2 Středoškolská mládež a sexting pohledem výzkumu

V rámci výzkumné studie, jejíž cílem bylo zjistit možné změny v sextingu v době před pandemií koronaviru a během pandemie, bylo stanoveno 11 deskriptivních otázek:

1. Jaký počet respondentů někdy odeslal zprávu se sexuálním obsahem?
2. V jaké podobě respondenti nejčastěji zasílali zprávu se sexuálním obsahem?
3. Komu respondenti zasílali zprávy se sexuálním obsahem?
4. Jaké měli respondenti motivy k odesílání zpráv se sexuálním obsahem?
5. Kolik respondentů, kteří někdy zaslali zprávu se sexuálním obsahem má zkušenost se zveřejněním či odesláním jimi zasláního intimního materiálu třetím stranám.
6. Zvýšil se během pandemie Covid-19 u respondentů počet odeslaných sextů?

7. Jaké měli respondenti důvody pro odesílání intimního materiálu během pandemie Covid-19?
8. Provozovali respondenti sexting během online výuky?
9. Jaký počet respondentů někdy obdržel zprávu se sexuálním obsahem?
10. Od koho respondenti obdrželi zprávu se sexuálním obsahem?
11. Zvýšil se u respondentů během pandemie Covid-19 počet přijatých sextů?

Dále byly stanoveny relační výzkumné otázky:

1. Existuje statisticky významná souvislost mezi odesíláním intimního materiálu a pohlavím?
2. Existuje statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a ochotou zaslat sexuálně laděné materiály?
3. Existuje statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a ochotou zaslat sexuálně laděné materiály.

Výzkumný soubor tvoří 643 studentů středních škol z Královéhradeckého a Pardubického kraje, kteří jsou ve věkovém rozmezí 15-20 let. Výzkumný vzorek tvoří 247 mužů a 396 žen, 121 žáků pochází z gymnázia, 438 žáků navštěvuje střední odbornou školu a 84 potom střední odborné učiliště.

Co se týká zkušeností respondentů se sextingem, 238 respondentů (37 %) někdy odeslalo zprávu se sexuálním obsahem a 405 respondentů (63 %) sexting nikdy neprovozovalo. Nejčastěji byl sexuální obsah zaslán v textové podobě, což uvedlo 182 respondentů, dále v celkem 166 případech zaslali respondenti svou vlastní polonahou fotografii (např. ve spodním prádle), 60 respondentů zaslalo svou vlastní nahou fotografii a 38 respondentů zaslalo vlastní video se sexuálním obsahem. Respondenti nejčastěji provozují sexting v rámci vztahu, protože v celkem 147 případech respondenti odeslali zprávu se sexuálním obsahem „partnerovi/partnerce“. Dále v 58 případech odeslali tuto zprávu „kamarádovi/kamarádce“ a početně podobné zastoupení měly odpovědi „osobě, o kterou jsem měl/a zájem“ a „bývalému partnerovi/bývalé partnerce“. 33 respondentů zaslalo zprávu se sexuálním obsahem osobě, kterou znali pouze přes internet, a 15 respondentů dokonce zaslalo tuto zprávu osobě, kterou

neznali. V možnosti jiné bylo respondenty uvedeno, že zaslali tuto zprávu „osobám, ze kterých jsem si dělal srandu“ či „kamarádovi“ v uvozovkách. Co se týká motivace, k provozování sextingu, co respondenty motivovalo k zaslání zprávy se sexuálním obsahem. Nejčastěji je zasílána jako odpověď na jim zaslano sexy zprávu (102 respondentů), jako flirtování, pro navázání nového vztahu (77 respondentů), jako dárek pro přítele/přítelkyni (76 respondentů) a z legrace, pro zábavu (72 respondentů). 12 respondentů uvedlo, že je někdo donutil zaslat takový materiál. Respondenti měli možnost uvést jinou odpověď, kde uvedli např. „kvůli focení do kalendáře“, „chtěla jsem znát jeho názor na fotku“, „byla jsem mladší a přišlo mi, že tím budu zajímavá“, „cítila jsem se na fotce pohledná“ či „dlouho jsme se neviděli“. Velmi zajímavá byla odpověď „Je to normální ve vztahu?!“. 31 respondentů (13 %) uvedlo, že jimi zasláná zpráva se sexuálním obsahem byla někdy zveřejněna či zasláná třetím stranám.

Z celkem 238 respondentů 55 (23 %) odpovědělo, že zaslali více sextů během pandemie Covid-19, u 69 (29 %) zůstala frekvence odesílání stejná jako před pandemií a naopak 79 respondentů (33 %) odpovědělo, že během pandemie žádný sext nezaslali. Od 159 respondentů, kteří byli aktivními aktéry sextingu v době pandemie, jsme zjišťovali motivy, které je k provozování sextingu vedly. Nejvyšší zastoupení mělo udržení sexuálního kontaktu s partnerem (85 respondentů) a provozování z důvodu nudy (65 respondentů). 36 respondentů odpovědělo, že provozovali sexting během pandemie pro uspokojení jejich sexuální touhy a 13 chtělo získat sexuální zkušenost a sexting byl alternativou při zákazu vycházení. Pouze 8 respondentů uvedlo, že provozovali sexting kvůli bezpečnější sexuální zkušenosti, tedy aby se nenakazili Covid-19. V možnosti jiné respondenti uvedli „chtěl to po mně“, „daná osoba mě o to požádala/donutila“ a také se objevila odpověď „Covid-19 na to neměl vliv“.

52 respondentů zasílalo sexty během online výuky, z toho 34 respondentů (21 %) dokonce posílalo sext opakovaně během online vyučování.

Naše pozornost se samozřejmě zaměřila také na přijímání sextů. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že 154 respondentů (24 %) nikdy žádný sext neobdrželo, ale 489 (76 %) někdy

obdrželo zprávu se sexuálním obsahem, což je více než tři čtvrtiny z dotazovaných. Zajímavým zjištěním je, že více jak polovina respondentů (271 respondentů) obdržela někdy sext od osoby, kterou neznala. Dále nejčastěji obdrželi zprávu se sexuálním obsahem od partnera/partnerky (147) a kamaráda/kamarádky (138). V možnosti jiné respondenti často uváděli, že takovou zprávu obdrželi od náhodných lidí především v žádosti o zprávu na sociálních sítích, např. „prostě mi ve zprávách občas přistanou nějaké fotky, hned blokuji uživatele“ či „random lidí, se kterými jsem si nikdy nepsala“. Velmi často se objevovala odpověď „bot“ neboli robot. Internetoví boti (roboti) jsou velmi rozšíření na sociálních sítích. Dokáží vést několik účtů na sociálních sítích a ovládají i všechny jejich funkce. Boti jsou naprogramováni, aby lajkovali či komentovali příspěvky a tím je šířili dál, někteří sami příspěvky vytváří a jsou především nastaveni tak, aby nebyly příspěvky bota odlišné od příspěvků ostatních uživatelů. Tyto falešné spamovací zprávy a push oznámení (notifikace) respondenti obdrželi na různých sociálních sítích.

Ze 489 studentů (ti, kteří odpověděli, že někdy obdrželi nějaký sext) odpovědělo kladně 131 respondentů (27 %). 183 respondentů (37 %) obdrželo stejný počet sextů jako před pandemií a 137 (28 %) během pandemie žádný sext neobdrželo.

Vyhodnotíme-li jednotlivé hypotézy, dojdeme k tomu, že i v našem výzkumu existuje statisticky významná souvislost mezi pohlavím respondentů a odesíláním sextů, kdy vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 7,61$, tabulková hodnota $\chi^2_{0,01}(1) = 6,64$. Z výsledků výpočtů vyplývá, že vypočítaná hodnota χ^2 je vyšší než hodnota kritická (tabulková), proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Prevalence odesílání intimního materiálu závisí na pohlaví respondentů. Výsledná data můžeme interpretovat následovně: ženy (dívky) častěji odesílají zprávy se sexuálním obsahem.

Současně lze říci, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi pohlavím studentů a přijímáním sextů. Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 1,05$. Tabulková hodnota $\chi^2_{0,01}(1) = 6,64$. Z výsledků výpočtů vyplývá, že vypočítaná hodnota testového kritéria χ^2 je nižší než kritická hodnota. Je tedy odmítnuta alternativní hypotéza a přijímá se nulová

hypotéza. Prevalence odesílání zpráv se sexuálním obsahem nezávisí na preventivních aktivitách vztahujících se k sextingu. Vzhledem k zjištěným datům můžeme říci, že se vyskytuje stejná prevalence odesílání zpráv se sexuálním obsahem u poučených i nepoučených respondentů v rámci prevence.

Statisticky významnou souvislost lze pozorovat také ve vztahu věku k ochotě zasílat sexuálně laděné zprávy. Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 43,68$. Tabulková hodnota $\chi^2_{0,05}(5) = 11,07$. Z výsledků výpočtů vyplývá, že vypočítaná hodnota testového kritéria χ^2 je vyšší než kritická (tabulková) hodnota. Je tedy odmítnuta nulová hypotéza a přijata hypotéza alternativní. Existuje tedy statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a ochotou zaslat materiály se sexuálním obsahem. Zjištěná data můžeme interpretovat následovně: s rostoucím věkem se zvyšuje prevalence sextingu, tedy ochota k odesílání zpráv se sexuálním obsahem.

Závěr

Dle našeho výzkumného šetření bylo zjištěno, že respondenti, kteří absolvovali i neabsolvovali preventivní aktivitu vztahující se k sextingu vykazují stejnou ochotu k odesílání zpráv se sexuálním obsahem. Szotkowski (2020, s. 156) takovou situaci vysvětluje možností využití nevhodných programů všeobecné primární prevence, kterých se adolescenti účastnili. Dále uvádí možnost nevhodného či nedostatečného působení pedagogických pracovníků škol v oblasti prevence rizikového chování v online prostředí. Döring (2014, s. 7) uvádí pět typů sextingových rizik, které by měly obsahovat všechny preventivní aktivity, což by mělo vést ke zvýšení povědomí o rizikosti sextingu a snížení jeho výskytu. Upozornovat by měly na rizika:

- právní, tedy rizika spojená s legalitou např. trestní stíhání v případě výroby, přechovávání a distribuci dětské pornografie;
- sociální např. šikana ze strany vrstevníků v případě zveřejnění zaslaného intimního materiálu;
- spjatá se vzděláváním např. zhoršení přístupu ke vzdělávání;
- související s kariérou, poškozující pracovní uplatnění např. ukončení pracovního poměru

na základě intimních fotografií kolujících po internetu;

- i riziko sexuálního obtěžování např. cizími osobami v případě zveřejnění materiálu.

Použité zdroje

- BIANCHI, D. et al. (2021) Love in Quarantine: Sexting, Stress, and Coping During the COVID-19 Lockdown. *Sex Res Social Policy*. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13178-021-00645-z>.
- BOYD, D. – ELLISON, N. (2007) Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*. John Wiley, 2007, 13(1). ISSN 1083-6101. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>.
- CALVERT, C. (2009) Sex, Cell Phones, Privacy, and the First Amendment: When Children Become Child Pornographers and the Lolita Effect Undermines the Law. *CommLaw Conspectus*. Dostupné z: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1446&context=commlaw>
- CAMBRIDGE DICTIONARY. (2022) Sexting. Cambridge University Press. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sexting>.
- DÖRING, N. (2014) Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting?. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/272852535_Consensual_sexting_among_adolescents_Risk_prevention_through_abstinence_education_or_safer_sexting.
- HINDUJA, S. – PATCHIN, J. W. (2018) Teen Sexting: A Brief Guide for Parents and Educators. Cyberbullying Research Center. Dostupné z: <https://cyberbullying.org/sexting-research-summary.pdf>.
- HUDSON, H. K. (2011) Factors affecting sexting behaviors among selected undergraduate students. Department of Health Education and Recreation in the Graduate School Southern Illinois University Carbondale. Dostupné z: https://ehs.siu.edu/phrp/_common/documents/announcements-dissertation/hudson-h.pdf
- HULANOVÁ, L. (2012) Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha. Triton. ISBN 978- 80-7387-545-9.
- KOPECKÝ, K. - SZOTKOWSKI, R. - DOBEŠOVÁ, P. (2021) Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5914-1.
- MAES, Ch. – VANDENBOSCH, L. (2022) Physically distant, virtually close: Adolescents' sexting behaviors during a strict lockdown period of the COVID-19 pandemic. *Computers in Human Behavior*, 2022, (126). ISSN 0747-5632. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563221003563>
- PETROVÁ, L. (2022) Fenomén sexting u studentů středních škol. Hradec Králové. Univerzita Hradec Králové.
- REED E. – SALAZAR, M. – RAJ, A. (2018) Nonconsensual Sexting and the Role of Sex Differences. *JAMA Pediatr*. Sep 1;172(9):890.
- SALEH, B. - GRUDZINSKAS, A. - JUDGE, A. (2014). Adolescent Sexual Behavior in the Digital Age: Considerations for Clinicians, Legal Professionals and Educators. Youth-Produced Sexual Images, "Sexting," and the Cellphone. Oxford: Oxford University Press.
- SULLIVAN, K. (2016) Sexting: Tackling a growing problem. *SecEd: The Voice for Secondary Education*. Dostupné z: <https://www.seced.co.uk/best-practice/sexting-tackling-a-growing-problem/>.
- SZOTKOWSKI, R. a kol. (2020) Sexting u českých dětí. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5793-2.

- THE NATIONAL CAMPAIGN TO PREVENT TEEN AND UNPLANNED PREGNANCY. (2008) Sex and Tech: Results from a Survey of Teens and Young Adults. Dostupné z: <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2008-12/aponid17127.pdf>.
- THOROVÁ, K. (2015) Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha. Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.
- VAN DER HOF, S. – KOOPS, B. J. (2011) Adolescents and Cybercrime: Navigating between Freedom and Control. Policy & Internet.
- WOLAK, J. – FINKELHOR, D. (2011) Sexting: A typology. Crimes against Children Research Center. Dostupné z: <https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=ccrc>.

Kontaktní adresa

Petra Ambrožová
e-mail: petra.ambrozova@uhk.cz

Martin Kaliba
e-mail: martin.kaliba@uhk.cz

Lucie Petrová
e-mail: petrova.lucie@outlook.com

Rokitanského 62, Hradec Králové 500 03

UPLATŇOVÁNÍ PRINCIPŮ INKLUZE V CESTOVNÍM RUCHU: PERSPEKTIVY VE VZDĚLÁVÁNÍ STUDENTŮ NA VYSOKÉ ŠKOLE PŘÍPADOVÁ STUDIE – JABLONEC NAD NISOU – NABÍDKA DESTINACE

APPLYING THE PRINCIPLES OF INCLUSION IN TOURISM: PERSPECTIVES IN THE EDUCATION OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION CASE STUDY - JABLONEC NAD NISOU - DESTINATION OFFER

Iveta Hamarneh – Hana Lhotová - Monika Klímová - Petra Chaloupková Košílková

Panevropská univerzita, a.s.

Pan-European University

Abstrakt: Inkluze a cestovní ruch jsou propojené koncepce zajišťující přístupnost cestování pro všechny bez ohledu na schopnosti, omezení či postavení. Vysoké školy mohou hrát klíčovou roli v podpoře a rozvoji cestovního ruchu pro všechny. Článek obsahuje příklad z Panevropské univerzity, a.s., a zhodnocení přístupnosti cestovního ruchu v Jablonci nad Nisou.

Abstract: Inclusion and tourism are interconnected concepts ensuring accessibility for all, regardless of abilities or social status. Higher education plays a crucial role in supporting and developing inclusive tourism. The article includes a case study from Paneuropean University, a.s., and an evaluation of tourism accessibility in Jablonec nad Nisou.

Klíčová slova: cestovní ruch pro všechny, inkluze, přístupný cestovní ruch, vzdělávání

Key words: accessible tourism, education, inclusion, tourism for all

Úvod

Inkluze a cestovní ruch, zejména cestovní ruch pro všechny, jsou dvě vzájemně propojené koncepce, které mají společný cíl – zajistit, aby cestovní ruch byl přístupný a přínosný pro všechny lidi bez ohledu na jejich schopnosti, omezení nebo sociální pozici. Zahrnutí principů inkluze do cestovního ruchu pomáhá vytvářet prostředí, které je otevřené a dostupné pro co nejširší spektrum cestovatelů, vč. těch se zdravotním postižením, seniorů, rodin s dětmi a dalších různorodých skupin.

Cestovní ruch pro všechny zahrnuje zohlednění potřeb a požadavků různých cestovatelů a zajištění, že jsou dostupné služby, atraktivita a infrastruktura pro všechny. To znamená eliminaci fyzických, komunikačních, informačních a sociálních bariér, které by mohly omezit účast některých lidí na cestování.

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že navzdory rostoucí poptávce po službách cestovního ruchu pro všechny se věnuje poměrně málo pozornosti potřebě vzdělávání manažerů a zaměstnanců v sektoru cestovního ruchu v oblastech týkajících se kvality a přijetí hostů se specifickými

potřebami [1]. Zvýšená míra vzdělání v oblasti cestovního ruchu pro všechny je nezbytnou cestou, jak zlepšit kvalifikaci a schopnosti manažerů i dalších zaměstnanců v odvětví cestovního ruchu. Návštěvníci se specifickými potřebami mohou čelit problémům v oblasti přístupnosti během každé fáze své cesty – od plánování a rezervace, přes dopravu, ubytování, návštěvu atraktivit, až po bezpečný návrat domů. Proto je nezbytné, aby personál ve všech těchto fázích byl proškolen v určitých dovednostech, tak, aby dokázal poskytnout každému návštěvníkovi stejnou pozornost, respekt a pomoc.

Vzdělávání na vysokých školách může posloužit jako klíčový nástroj k podpoře a rozvoji cestovního ruchu pro všechny. Katedra cestovního ruchu na Fakultě: Vysoká škola obchodní Panevropské univerzity v Praze se již dlouhodobě touto problematikou zabývá. Zároveň k úkolům vysokých škol patří „zapojovat se do veřejné diskuse v otázkách společenských, kulturních, etických (formuje, ovlivňuje společnost) a rozvíjet mezinárodní spolupráci s VŠ jiných států“ [2].

1. Cestovní ruch pro všechny

Právo na cestování je zakotveno v Globálním etickém kodexu cestovního ruchu, který vydala Světová organizace cestovního ruchu (United Nations World Tourism Organization, UNWTO) [3]. „*Vyjadřujeme svou vůli rozšiřovat spravedlivý, odpovědný a udržitelný světový turistický řád, v zájmu vzájemného prospěchu pro všechny vrstvy společnosti a v prostředí otevřené a liberalizované světové ekonomiky*“ [4].

Cestovní ruch pro všechny je ideálem, který spojuje přístupnost, sociální ohleduplnost a udržitelnost v odvětví cestovního ruchu. K dosažení tohoto cíle je důležité uplatňování principů přístupného, sociálního a udržitelného cestovního ruchu, které může vytvářet inovativní a inkluzivní prostředí pro návštěvníky i místní komunity.

Přístupný (neboli bezbariérový) cestovní ruch je vymezován „*jako iniciativy, které zvyšují přístupnost turistických destinací, zařízení a služeb a umožňují všem potenciálním zákazníkům jejich pohodlné a bezpečné (vy)užívání. Umožňuje všeobecný přístup k účasti na cestovním ruchu respektováním požadavků a možností návštěvníků se specifickými potřebami*“ [5]. Principy přístupného cestovního ruchu představují nejen výzvu, ale také zajímavou příležitost pro průmysl cestovního ruchu. Jedná se o strategický krok směrem k získání nových zákazníků a rozšiřování trhu. Subjekty cestovního ruchu, které se zaměřují na služby a produkty pro osoby se specifickými potřebami, nacházejí nové obchodní příležitosti a rozšiřují svou klientelu. Tím se odvětví cestovního ruchu stává rozmanitějším a inovativnějším. Realizace aktivit v této oblasti má klíčový vliv na začleňování osob se specifickými potřebami do různých forem cestovního ruchu a současně přináší i řadu dalších výhod. Implementace přístupného cestovního ruchu může přinést vyvážení zájmu o destinaci po celý rok. Mírnější sezónní fluktuace cestovního ruchu znamenají vyšší stabilitu a předvídatelnost pro místní komunity i subjekty cestovního ruchu. Destinace, které aktivně uplatňují principy přístupného cestovního ruchu, se stávají atraktivnějšími nejen pro osoby se specifickými potřebami, ale i pro další skupiny cestovatelů. Otevřený a inkluzivní přístup k cestovním zážitkům poskytuje přidanou hodnotu destinaci a zvyšuje její konkurenceschopnost na trhu.

Sociální cestovní ruch obsahuje iniciativy, které zpřístupňují cestovní ruch osobám se zvláštními potřebami, zejména pak lidem s nízkými příjmy [6]. Zapojení osob se zvláštními potřebami a lidí s nízkými příjmy do cestovního ruchu je cenným krokem směrem k inkluzivnímu a rovnoprávnému cestování. Iniciativy, které tyto cestovatele podporují, jsou organizovány různými subjekty, jako jsou odborové organizace, zaměstnavatelé, vláda, místní samosprávy nebo neformální skupiny lidí. Cílem je umožnit sociálně znevýhodněným lidem překonat finanční překážky a umožnit jejich zapojení do cestovního ruchu.

Udržitelný cestovní ruch lze definovat jako „*takový, který zabezpečuje zajištění současných a budoucích potřeb účastníků cestovního ruchu, a přitom pomáhá rozvoji území*“ [7]. Udržitelný cestovní ruch představuje strategický přístup, který klade důraz na šetrné využívání přírodních a kulturních hodnot. Cílem je dosáhnout dlouhodobé prosperity dané oblasti a zachování jejího charakteru a autenticity. Globální etický kodex cestovního ruchu [3], vydaný Světovou organizací cestovního ruchu, slouží jako určitá směrnice pro dosažení udržitelnosti v cestovním ruchu.

Cestovní ruch pro všechny má za cíl zvýšit dostupnost cestovního ruchu pro ty občany, kteří mají ztížené podmínky v oblasti ekonomické či zdravotní. Tento typ cestovního ruchu má pozitivní vliv i na rozvoj jednotlivých destinací cestovního ruchu. Jde zejména o snížení sezónnosti, růst zaměstnanosti v destinaci, sociální a ekonomickou stabilitu podnikatelů v cestovním ruchu či o zdravotní, sociální a integrační výhodu cílových skupin. Podstatou cestovního ruchu pro všechny je vytvoření filozofie a procesů za účelem dosažení univerzální dostupnosti prostředí, produktů a služeb, které nejsou diskriminační, ale jsou bezpečné, zdravé, funkční, srozumitelné a estetické [3].

2. Cestovní ruch pro všechny v rámci výukového procesu na VŠ

Mezi osoby se specifickými potřebami patří osoby s pohybovým znevýhodněním, se zrakovým znevýhodněním, se sluchovým znevýhodněním, osoby se stravovacími omezeními, osoby s mentálním či duševním

znevýhodněním, rodiče s dítětem v kočárku, senioři, těhotné ženy či sociálně slabí lidé.

Tak jak roste celková populace světa, zvyšuje se i počet osob se specifickými potřebami. Počet osob se zdravotním znevýhodněním, dle nejnovějších odhadů Světové zdravotnické organizace (World Health Organization, WHO), činí asi 16 % světové populace [8] a celkový počet osob se specifickými potřebami se rychle zvyšuje. Celosvětově roste množství osob se zdravotními problémy, které často vyústí v trvalý handicap a s dostupnou kvalitní zdravotní péčí roste také počet seniorů. To jsou důvody, které vedou k rychlejšímu zvyšování počtu osob se specifickými potřebami na úkor ostatní populace. Z průzkumů realizovaných v evropském či českém prostředí je patrné, že lidé se specifickými potřebami rádi cestují a jejich zájem o cestování se i nadále zvyšuje – jen má každý specifický segment jiné představy a také možnosti jak se do cestovního ruchu zapojit [9], [10], [11].

Z uvedeného je patrné, že počet osob se specifickými potřebami a tím i poptávka po cestovním ruchu pro všechny roste. Je tedy nezbytné věnovat pozornost řádnému proškolení personálu, šířit osvětu a vzdělávat manažery i další zaměstnance v cestovním ruchu v této problematice. Vzdělávání v cestovním ruchu pro všechny (zejm. v přístupném cestovním ruchu) může přispět ke změně postojevých bariér u personálu, se kterými se lidé se zdravotním postižením trvale potýkají. Tyto postoje jsou z velké části způsobeny nedostatkem znalostí a z toho plynoucích nedorozumění. Vhodně připravené a provedené školení, workshopy, přednášky či semináře jim tyto znalosti, schopnosti a dovednosti poskytnou. Posílí také jejich sebedůvěru, díky které zvládnou situace a potřeby zákazníků, které by jinak považovali za obtížné nebo kterých by se báli [1].

Postup vzdělávání v případě cestovního ruchu pro všechny na Panevropské univerzitě je následující:

1. Teoretické vymezení pojmů souvisejících s cestovním ruchem pro všechny, vč. vymezení jednotlivých specifických segmentů a jejich požadavků v rámci cestovního ruchu. Důležitou součástí této části výukového procesu je seznámení s Vyhláškou č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb

[12]. Tato vyhláška vymezuje technické požadavky, které umožňují osobám s omezenou schopností pohybu a orientace návštěvu a užívání veřejných budov a prostranství, které jsou nezbytnou součástí nabídky cestovního ruchu. Dále jsou studenti seznámeni s Metodikou kategorizace přístupnosti objektů [13] a ČSN ISO 21902 Cestovní ruch a související služby – Přístupný cestovní ruch pro všechny – Požadavky a doporučení [14].

2. Kvantitativní výzkum (dotazování osob se specifickými potřebami, online formou či osobním dotazováním) v řešeném území. Hlavním cílem dotazování je zmapování potřeb návštěvníků v oblasti přístupnosti/bezbariérovosti cestovního ruchu. Dílčím cílem je zjištění zájmu respondentů o cestování.
3. Posouzení současného stavu přístupnosti v řešeném území. Zhodnocení nabídky cestovního ruchu prostřednictvím pasportizace, mystery shopping, dotazníkového šetření (online formou či osobním dotazováním) a strukturovaných rozhovorů se zástupci subjektů cestovního ruchu. Mystery shopping je metoda, která se využívá pro hodnocení a zlepšování kvality služeb poskytovaných v různých odvětvích, včetně cestovního ruchu. V rámci pasportizace dochází k mapování turistických cílů, aktivit, atraktivit a podnikatelů v cestovním ruchu, tím dochází k poskytnutí přehledu o nabídce služeb a aktivit cestovního ruchu v řešeném území.
4. Stanovení vhodných návrhů a doporučení za účelem zlepšení přístupnosti cestovního ruchu v řešeném území

3. Případová studie – Jablonec nad Nisou – nabídka destinace z hlediska přístupnosti

Jablonec nad Nisou, ležící v srdci Jizerských hor, je živým kulturním i sportovním centrem. Město obývá více než 45 000 obyvatel a rozprostírá se na ploše 31,38 km² v kopcovitém terénu v nadmořské výšce 380–758 metrů. Díky jedinečnému uspořádání centra tvoří tři nad sebou položená náměstí, což umožňuje snadnou orientaci pro návštěvníky [15].

Jablonec nad Nisou byl vybudován v malebné kotlině, kterou prochází řeka Nisa. Svůj největší architektonický rozkvet zažil koncem 19. a na začátku 20. století, což se odráží v nezaměnitelných stopách secese, funkcionalismu a novorenesance, jež jsou ve městě patrné dodnes.

Nedaleko středu města byla na počátku minulého století vybudována přehrada, která se stala nejen unikátní technickou památkou, ale také oblíbeným rekreačním zázemím pro místní obyvatele i návštěvníky. Celoročně je místo vyhledáváno pro svou krásu a možnosti aktivního odpočinku.

Díky blízkosti Jizerských hor nabízí Jablonec nad Nisou širokou škálu možností pro milovníky turistiky a cykloturistiky. V zimě se stává rájem pro běžkaře, kteří zde mohou užít bezpočtu upravených tras a krásných výhledů. Pro sjezdové lyžování nebo snowboarding jsou v okolí města k dispozici i lyžařská střediska.

Kromě krás přírody a sportovních aktivit nabízí Jablonec nad Nisou i bohatou kulturní scénu. Místní muzeum se zaměřuje na historii a tradice města, a dále je zde možnost navštívit galerie a kulturní akce, které přispívají k oživení města. V oblasti kultury ve městě působí celá řada kulturních zařízení a organizací, z nichž statutární město Jablonec nad Nisou zřizuje tři následující: Kultura Jablonec, p. o.; Městská knihovna Jablonec nad Nisou, p. o. a Městské divadlo Jablonec nad Nisou, o.p.s. [16].

Jablonec nad Nisou disponuje 20 hromadnými ubytovacími zařízeními s 339 pokoji a 776 lůžky [16].

Níže jsou uvedené vybrané atraktivity v Jablonci nad Nisou, které byly osobně studenty navštíveny a došlo ke zhodnocení jejich přístupnosti/bezbariérovosti.

V Jablonci nad Nisou se nachází dvě turistická infocentra. Jedno z nich (v domě Scheybalových) bylo v rámci posouzení současného stavu přístupnosti navštíveno a bylo konstatováno, že z hlediska přístupnosti má řadu drobných nedostatků, a to i vzhledem k tomu, že se nachází v jedné z nejstarších budov ve městě. Obtížný je i přístup do infocentra, neboť se nachází na kopci. Na druhou stranu můžeme konstatovat, že pracovníci infocentra byly poskytnuty všechny potřebné informace a byly zodpovězeny všechny položené otázky.

Ubytovací zařízení, které bylo hodnoceno z hlediska přístupnosti je Hotel Rehavital. Hotel se pyšní tím, že poskytuje bezbariérové pokoje, které jsou navrženy s ohledem na pohodlí a přístupnost pro hosty se zdravotním postižením nebo omezenou schopností pohybu. Hotel má bezbariérový vstup, který umožňuje snadný přístup pro vozíčkáře a osoby se zdravotním postižením. Vstupní dveře jsou dostatečně široké a není zde žádný práh, který by ztěžoval pohyb. Před hotelem se nachází také parkování vyhrazené pro vozíčkáře. Ve spolupráci s odborníky na přístupnost a design byl vytvořen bezbariérový pokoj, který splňuje nejvyšší standardy a zároveň odráží péči o detaily a komfort hostů. Bezbariérový pokoj v Hotelu Rehavital poskytoval ideální kombinaci funkčnosti a estetiky. Ložnice byla vybavena pohodlnou postelí s vysoce kvalitní matrací, který zajišťuje optimální podporu a odpočinek. Nábytek v pokoji byl rozvržen tak, aby umožňoval snadný pohyb a manévrování vozíkem. Všechny prvky byly pečlivě umístěny, aby poskytovaly maximální pohodlí a snadnou dostupnost. Předsíní a dveře byly v pokoji navrženy tak aby odpovídali vyhlášce č. 398/2009 Sb. Bezbariérová koupelna je důležitou součástí tohoto pokoje. Je navržena tak, aby byla bezpečná a snadno přístupná. Vybavena je bezbariérovým sprchovým koutem, který je dostatečně prostorný pro snadné používání vozíčku. Mezi menší nevýhody v hotelu, které byly upozorovány patří sjezd do jídelny, který je pro vozíčkáře příliš dlouhý a prudký. V hotelu se také nachází wellness komplex, který je bohužel ale bariérový a vstup a pohyb po wellness komplexu je pro osoby s pohybovým omezením komplikovanější.

V Jablonci nad Nisou existují stravovací zařízení, která se zaměřují na poskytování přístupného prostředí a služeb pro osoby se specifickými potřebami. Některá stravovací zařízení mají speciálně upravené prostory, které jsou přístupné pro osoby se sníženou schopností pohybu, jako jsou široké dveře, bezbariérový přístup, prostorná toaleta pro vozíčkáře a přizpůsobená sezení pro pohodlné stravování. Některá zařízení zaměstnávají personál, který je připraven poskytnout asistenci zdravotně postiženým osobám, například při výběru jídla. Stravovací zařízení taktéž nabízejí služby průvodců pro zrakově postižené osoby. Průvodci pomáhají hostům přečíst menu, popsat jídlo a pomáhají s

orientaci v prostoru. Některé podniky nabízejí speciální nabídku jídel pro osoby s potravinovými alergiemi, intolerancemi nebo dietními omezeními. Existují také sociální podniky a projekty, které zaměstnávají personál se zdravotním postižením a nabízejí jim příležitost pracovat v oblasti stravování a pohostinství. Tyto podniky se snaží poskytnout bezbariérové prostředí a zároveň podporovat zaměstnávání lidí se zdravotním postižením.

Pro rezidenty i návštěvníky Jablonce nad Nisou je důležitým místem i Obchodní centrum Central, které se také pyšní svou významnou snahou o zajištění plného přístupu a pohodlí pro všechny své návštěvníky. S velkým důrazem na inkluzivitu a bezbariérovost bylo centrum přizpůsobeno tak, aby bylo přístupné pro všechny, včetně osob se zdravotním postižením nebo omezenou schopností pohybu. Hlavním cílem bylo odstranit veškerá omezení a zajištění bezbariérového přístupu od vstupu až po všechny prostory a služby v centru. Vstup do obchodního centra je bezbariérový a přizpůsobený pro vozíčkáře, dveře jsou dostatečně široké a není zde žádný výškový rozdíl, který by znesnadňoval přístup.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou je věnováno bohaté historii a tradici sklářství a bižuterie v této oblasti. Jedná se o jediné muzeum svého druhu na světě. V muzeu se nalézá sbírka skla a bižuterie, která zahrnuje historické i současné předměty. Muzeum předvádí různé techniky zpracování skla a výroby bižuterie, a to prostřednictvím exponátů, videí a interaktivních prezentací. Muzeum také nabízí možnost shlédnout ukázky tradičních sklářských technik a výrobních postupů, což je pro návštěvníky velmi zajímavé. Můžeme se dozvědět o historii a vývoji sklářského průmyslu v této oblasti a jakým způsobem se vyrábí bižuterie. Jablonec nad Nisou je dlouhodobě spojován se sklářstvím a bižuterií, a muzeum je důležitým centrem, které zachovává tuto bohatou tradici [17]. Muzeum disponuje vchodem pro osoby s omezenou schopností pohybu. V muzeu osoba se zdravotním postižením najde toaletu pro ni určenou. Toaleta disponuje všemi prvky, které zmiňuje vyhláška 398/2023, Sb., ačkoliv postrádá madlo na dveřích a zrcadlo.

Jablonec nad Nisou lze nepochybně označit za město se sportovním duchem, které disponuje

nadprůměrnými podmínkami pro provozování celé řady sportů, a to v rámci města samotného i jeho okolí. Sportovat je zde možné na profesionální i amatérské úrovni. Blízkost Jizerských hor a všudypřítomné přírody navíc vytváří vhodné podmínky pro zimní sporty, cyklistiku i běžnou volnočasovou turistiku. Podle dostupných statistik České unie sportu (1/2021) v Jablonci působí 42 sportovních subjektů a celkem 83 oddílů, které evidují celkem 9 711 registrovaných členů [15]. Je proto nezbytné zhodnotit přístupnost i některých ze sportovišť. Při příjezdu k plaveckému bazénu nás příjemně překvapí rozlehlé parkoviště, které ale bohužel není přizpůsobeno pro osoby s omezenou schopností pohybu. Vstup i vnitřek plaveckého bazénu může být hodnocen jako bezbariérový s drobnými nedostatky (nájezdy či vstup do šatny).

Městská sportovní hala v Jablonci nad Nisou je moderní víceúčelové sportoviště, které slouží nejen pro sportovní akce, ale také pro kulturní a společenské akce. Hala byla otevřena v roce 2015 a je jednou z nejmodernějších hal v regionu. Hala nabízí několik sportovních ploch, včetně hřiště pro florbal, volejbal, basketbal, házenou, badminton a další sporty. Kromě toho je zde i lezecká stěna, fitness centrum, sauna a další vybavení pro sportování a relaxaci. Kromě sportovních akcí se v hale konají i kulturní a společenské akce, jako jsou koncerty, divadelní představení, veletrhy a výstavy. Pro tyto účely má hala kapacitu až 3 000 diváků a nabízí moderní zvukový a světelný systém. Sportovní hala v Jablonci nad Nisou je tedy skvělým místem pro sportování, relaxaci a kulturní a společenské akce. Je to významný přínos pro město a jeho obyvatele, a přilákává také turisty a návštěvníky z okolí. Sportovní hala v Jablonci nad Nisou je přizpůsobena pro bezbariérový přístup. Vstup do haly je bezbariérový a všechny sportovní plochy jsou přístupné pro osoby s omezenou schopností pohybu. Pro bezbariérový přístup jsou v hale instalovány výtahy a plošiny, které umožňují snadný přístup do všech částí haly. Plošina před halou má 5 metrů na délku, 1 metr na šířku a sklon je 5 stupňů. Dále jsou zde bezbariérové toalety a sprchy, které jsou přístupné pro osoby s omezenou schopností pohybu. Pro osoby se sluchovým postižením jsou k dispozici indukční smyčky a pro osoby se zrakovým postižením jsou v hale umístěny taktické prvky, které umožňují orientaci v prostoru. Bezbariérovost haly je v

V Libereckém kraji jsou populární i cyklostezky. Jedna z nich vede i Jabloncem nad Nisou. Celá trasa má 40,76 kilometrů a nastoupáte při ní 763 metrů. Stezka vede kolem několika známých bodů. Jako je například pramen Nisa nebo dvě rozhledny. Nutno podotknout, že výstup na tyto rozhledny a pramen však nejsou možné pro lidi s pohybovým omezením. Tato trasa začíná v Jablonci nad Nisou u přehrady, kde se dá pohodlně zaparkovat na malém parkovišti poblíž, které avšak nemá žádná místa pro invalidy. Z tohoto místa vede vyhraničená cyklostezka podél přehrady. Avšak již po necelém kilometru se dostaneme z centra Jablonce nad Nisou na okraj, kde se značení a cesta zhorší. Tato lesní cesta přetrvává více než 25 kilometrů, dokud se nevrátíme do okolí Jablonce nad Nisou. Můžeme tedy konstatovat, že cyklostezka není kompletně bezbariérová.

Závěr

Vzdělávání studentů na vysoké škole v oblasti cestovního ruchu pro všechny může vést k novým perspektivám a inovacím, které posílí pozitivní dopady cestovního ruchu na společnosti a životní prostředí.

Celkově lze říci, že Jablonec nad Nisou je místem, kde se propojuje historie s modernitou, krása přírody s možnostmi sportovního využití a bohatá kulturní nabídka s klidem a pohodou horského města. Pro návštěvníky, včetně těch se specifickými potřebami, zde čeká mnoho zážitků a aktivit, které si mohou užívat po celý rok.

Použité zdroje

- [1] Projekt ELEVATOR. Vzdělávání v přístupném cestovním ruchu. Zpráva. 2018. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-95010595b0/>.
- [2] Český statistický úřad. 1. Úvod k vysokým školám vymezení pojmů. [online]. [cit. 11.7.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534966/w-3314a1.pdf/66e940a7-b9a4-4b1f-af11-c9b72321d53f?version=1.0>.
- [3] HAMARNEH, I. Cestovní ruch pro všechny v podmínkách České republiky. In: HAMARNEH, I. – KRIŠTOFIÁKOVÁ, L. (ed.). Cestovní ruch pro všechny: inkluze a lidský kapitál pro rozvoj regionů. Praha. Vysoká škola obchodní v Praze, o.p.s. 2020. ISBN 978-80-7615-067-6.
- [4] UNWTO. Global Code of Ethics for Tourism. 1999. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/imported_images/37802/gcetbrochureglobalcodeen.pdf
- [5] ATHENA NA CESTÁCH. Přístupný cestovní ruch & Informační systémy. 2011. [online]. [cit. 11.7.2023]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-9062ac5057/>
- [6] ATHENA NA CESTÁCH. Přístupný cestovní ruch v kostce. 2010. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: http://www.czp-msk.cz/pdf/uzitecne/ATHENA_PRIRUCKA_KOMPLET.pdf
- [7] CzechTourism. Udržitelný cestovní ruch. 2023. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <https://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelny-cestovni-ruch/>.
- [8] World Health Organization. Disability. 2023. [online]. [cit. 27.7.2023]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>.

- [9] CESTOVNÍ RUCH BEZ BARIÉR. Reg. číslo: CZ.1.10/2.2.00/07.00938. Bezbariérový cestovní ruch v Moravskoslezském kraji. Studie. 2012. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-301cd91ba5/>.
- [10] INCOMIND. Turistika osob s hendikepem. Výzkum osob s různými formami postižení či omezení. 2021. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: https://cztlos-my.sharepoint.com/personal/kupcikova_czechtourism_cz/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fkupcikova%5Fczechtourism%5Fc%2FDocuments%2F%5FMIS%5Fm%C3%A9dia%20ke%20sta%C5%BEn%C3%AD%2FTuristika%20osob%20s%20hendikepem%5FIncomind%20pro%20CzechTourism%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fkupcikova%5Fczechtourism%5Fc%2FDocuments%2F%5FMIS%5Fm%C3%A9dia%20ke%20sta%C5%BEn%C3%AD&ga=1.
- [11] CBI. The European market potential for accessible tourism. 2022. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/accessible-tourism/market-potential>.
- [12] Vyhláška č. 398/2009 Sb. Vyhláška o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-398>.
- [13] Pražská organizace vozíčkářů. Metodika kategorizace přístupnosti objektů. 2011. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.centrumkosatec.cz/data/caaos/Data/2016/Metodika%20kategorizace%20p%C5%99%C3%ADstupnosti%20objekt%C5%AF.pdf>.
- [14] Česká agentura pro standardizaci. ČSN ISO 21902 Cestovní ruch a související služby – Přístupný cestovní ruch pro všechny – Požadavky a doporučení. 2022. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <https://www.technicke-normy-csn.cz/csn-iso-21902-761207-245380.html>.
- [15] C12, o.p.s. Žiju tu rád. Spokojenost obyvatel s kvalitou života v Jablonci nad Nisou. 2013. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: file:///C:/Users/Iveta/Downloads/ziju_tu_rad_publikace_web_v9_hq.pdf.
- [16] Evropský sociální fond v rámci Operačního programu Zaměstnanost. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: file:///C:/Users/Iveta/Downloads/strategicky_plan_mesta_jablonec_nad_nisou_2021_2030.pdf.
- [17] Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. [online]. [cit. 15.6.2023]. Dostupné z: <https://www.msb-jablonec.cz/>.

Kontaktní adresa

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

e-mail: iveta.hamarneh@peuni.cz

Ing. Hana Lhotová

e-mail: hana.lhotova@peuni.cz

Mgr. Monika Klímová, Ph.D.

e-mail: monika.klimova@peuni.cz

Mgr. et Mgr. Petra Chaloupková Košílková, Ph.D.

e-mail: petra.koslikova@peuni.cz

Vážení autoři, současní i budoucí,

s návratem časopisu do seznamu recenzovaných periodik a zařazení do databáze ERIH+ ještě důsledněji vyžadujeme dodržování formálních náležitostí. Povinné jsou abstrakty a klíčová slova v češtině a v angličtině, u anglicky psaných článků jsou potom povinné abstrakty a klíčová slova v angličtině a češtině. V případě jiných cizích jazyků jsou povinné abstrakty a klíčová slova v jazyce článku, angličtině a češtině. **Rozsah abstraktu je omezen na 350 znaků a rozsah klíčových slov na 70 znaků** - viz šablona pro psaní příspěvků.

Redakční rada v každém vydání zamítá nebo vrací k přepracování přes 50 % článků ještě před recenzním řízením z formálních důvodů, protože články nesplňují požadovaná kritéria a některé články jsou vráceny i opakovaně. Stále přetrvávají problémy s kvalitou obrázků a grafů, opakovaně se objevuje psaní citací až za interpunkční tečkou, takže citace stojí samostatně za větou. Stále upozorňujeme, že **citace je součástí textu** a tečka patří až za citaci, (např. ...výzkum" [7].). Články s chybnou interpunkcí u citací budou autorům vráceny k přepracování z formálních důvodů. Vydavatelství a vědecká redakční rada časopisu pracuje i nadále bez nároku na honorář, striktně proto budeme u Vašich příspěvků vyžadovat **splnění veškerých formálních náležitostí**. Není v našich silách zásadním způsobem opravovat texty, citace, vzorce, překreslovat obrázky, atd. Pro projednání článku redakční radou platí následující opatření:

- Každý příspěvek, který nebude splňovat veškeré formální náležitosti (uvedené dále) bude zamítnut ještě před recenzním řízením.**
- Opravený příspěvek, zasláný autorem opětovně po zamítnutí, bude automaticky odložen pro posouzení k následujícímu vydání.**
- Nebudou publikovány články s textovým rozsahem menším než 2 strany. Doporučený rozsah příspěvků je 4-8 stran (rozsah ale není striktně omezen).**

V případě požadavku publikování rozsáhlých statí je potřebné toto předem konzultovat s redakcí.

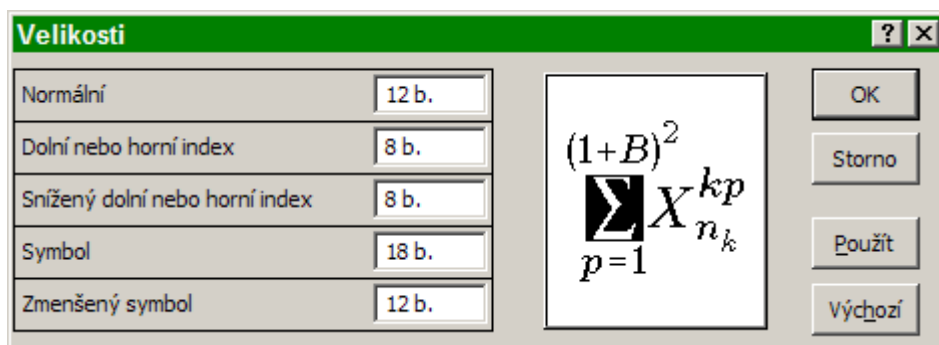
Pro možnost publikování článku musejí být vždy splněny tři zásadní podmínky:

- 1) kladné hodnocení nejméně dvěma recenzenty,**
- 2) dodržení potřebné formální úpravy (týká se i obrázků, fotografií, tabulek, grafů a rovnic)**
- 3) dodání kompletních podkladů pro publikování článku (originály obrázků, zdrojová data...)**

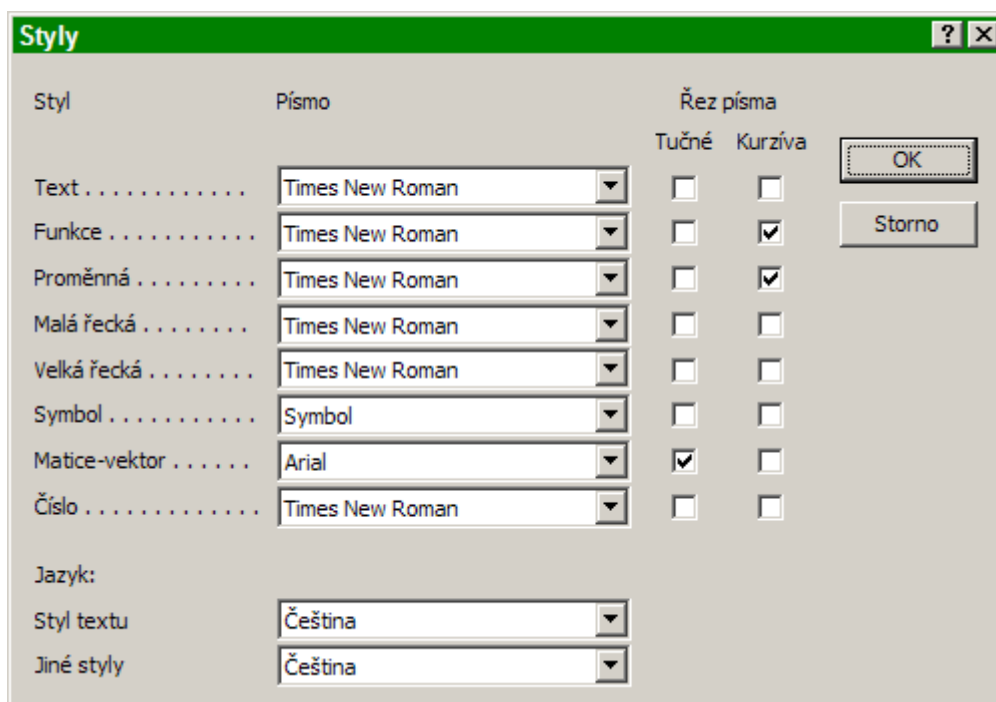
Stránka má okraje 2 cm, vlastní text článku se píše do sloupců šířky 8 cm s dělicí čarou mezi nimi. Celý článek (včetně nadpisů, popisků obrázků a tabulek) se píše bez odsazování prvního řádku odstavce, výhradně stylem **Normální, Times New Roman, 12**. **Šablona při správném psaní zachovává původní světle žlutý podklad!** Při nesprávném postupu při psaní, vkládání textu či objektů nepovoleným způsobem žlutý podklad zmizí. Pokud do šablony kopírujete již hotové texty, potom výhradně postupem **Úpravy → Vložit jinak → Neformátovaný text**. Šablona při tomto postupu zachovává výchozí světležlutý podklad pod textem! Je to současně kontrola, že je dodržen jeden z formálních požadavků. **Používání hypertextových odkazů (včetně e-mailových adres), poznámek pod čarou, indexovaných citací, automatického číslování, používání lomítka "/" místo závorek je nepřijatelné.** Uvozovky se zásadně používají ve formátu 99...66 („text“). Důrazně doporučujeme vypnout ve Wordu automatické opravy a automatickou tvorbu hypertextu z internetových adres - aktivní hypertext je důvodem k vrácení příspěvku k opravě!

Abstrakt a Abstract jsou omezeny na **maximální rozsah 350 znaků** (včetně mezer) - rozsah vymezuje rámeček šablony (Times New Roman, 12, obyčejné).

Klíčová slova a Key words jsou povinná, v maximálním rozsahu **70 znaků** (včetně mezer) - do konce daného řádku (Times New Roman, 12, obyčejné).

Obr.1 Nastavení velikostí v editoru rovnic

Obr.2 Nastavení písem v editoru rovnic

Rovnice se píší výhradně v MS-Equation (Editor rovnic), musí splňovat podmínku korektního otevření v editoru rovnic Microsoft 3.1 (Word 2000) a musí jít tímto editorem upravit. Font Times New Roman je nastaven i pro malou a velkou řeckou abecedu. Základní nastavení editoru rovnic je na obrázcích 1 a 2.

Při psaní vzorců dodržujte všechna typografická pravidla (mezery mezi číslem a jednotkou, řádové mezery...). Pro symbol násobení se zásadně používá násobící tečka v polovině výšky písma (ALT+0183, nikoliv interpunkční tečka nebo hvězdička - ta je přípustná pouze pro výpisy programů, kde je standardem pro operaci násobení), pro rozměry, násobky, apod. se používá násobící křížek (ALT+0215), $1\ 024 \times 768\text{ px}$ (ne $1024 \times 768\text{ px}$), číslování rovnic je vpravo v oblých závorkách. Jednoduché jednořádkové vzorce a rovnice umístěné v textu se píší jako text, editor rovnic narušuje řádkování.

Obrázky se vkládají se stylem obtékání "v textu", obrázek je na pozici znaku a přesouvá se s textem. Jiné umístění, stejně jako použití složených (seskupených) obrázků je nepřipustné. **Popisek obrázku je pod obrázkem! Obr.XX Popisek**

Tabulky musejí být vytvořeny výhradně v MS-Word. **Popisek tabulky je vlevo nad tabulkou: Tab.XX Popisek, doplňující údaje a vysvětlivky jsou vpravo pod tabulkou!**

Grafy se vkládají přímo do textu jako obrázky (např. vyříznuté snímky obrazovky) v jednoduchém barevném provedení, ve velikosti 1:1 (100 %), výhradně ve formátu PNG.

Grafy se popisují se stejně jako obrázky: Obr.XX Popisek. Popisek je stejně jako u obrázku pod grafem!

Maximální šířka obrázků, tabulek a grafů je 7,9-8 cm, tj. 300 pixelů, pro 100% velikost. Při zvětšování či zmenšování dochází k výrazné degradaci a tím i ke ztrátě grafické úrovně Vašeho příspěvku. Pro zachování maximální kvality grafů a obrázků je nezbytné je vytvořit ve skutečné velikosti a převést do formátu PNG, případně BMP. **Použití formátu JPG je nepřipustné.** Obrázky i grafy musejí být kontrastní a dokonale ostré, zejména pokud obsahují text. Základní tloušťka čáry je 1 pixel, v tomto směru předpokládejte značné problémy při konverzi z grafických programů, které standardně definují čáru v milimetrech nebo milsech (Corel, Callisto, Visio...). Doporučujeme kreslit jednoduché obrázky a schémata v jednoduchých a nenáročných grafických programech (Paintbrush, Malování...). Obrázek určený pro zobrazení na monitoru musí být poměrně hrubý. Výjimkou jsou pouze ilustrační PrintScreeny obrazovek, které následně konvertujeme na potřebnou velikost. Ve výjimečných případech je možné obrázky, tabulky a grafy umístit přes celou šířku stránky tj. 17 cm (630 px). Maximální velikost objektu je 17 × 24 cm. Toto je nutné předem konzultovat s redakcí časopisu. Časopis je formátován pro zobrazení na monitoru při základním zvětšení 100 % a pro něj musíme zajistit maximální čitelnost.

Citace musejí být dle ISO-690, a to ve formátu podle příkladu v šabloně.

Příjmení a iniciála(y) autora velkým písmem, mezi autory pomlčka. Název zdroje kurzívou. Má-li zdroj ISBN (ISSN), neuvádí se vydání ani počet stran. Všechny citace musejí mít jednotnou strukturu a jednotný styl.

U datovaných citací:

NOVÁK, J. - MATĚJŮ, S. (1992) *Citace dle ISO*. Praha. ČNI. 1992. ISBN 80-56852-45-X.

Je-li použito číslování zdrojů, je v hranatých závorkách, odsazené tabulátorem:

[1] NOVÁK, J. - MATĚJŮ, S. *Citace dle ISO*. Praha. ČNI. 1992. ISBN 80-56852-45-X.

Počet citací by měl být úměrný rozsahu článku a neměl by překročit 10 zdrojů. Neúměrně rozsáhlé citace (např. dvoustránkový soupis u třístránkového článku) budou autorům vráceny k úpravě.

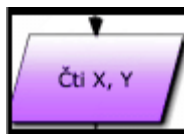
Automatické číslování nadpisů a citací, poznámky pod čarou, textová pole a aktivní hypertextové odkazy jsou zakázány, a to i v případě internetových adres (musejí být vloženy jako normální text) a obrázků stažených z internetu, které musejí být do textu vloženy jako nezávislá bitová mapa nebo obrázek ve formátu PNG. V nastavení MS Word musí být zakázána automatická změna na hypertextový odkaz.

Je povinností autora, zkontrolovat, že v odesílaném souboru je pouze styl Normální, případně systémově přidané a neodstranitelné styly z originální šablony: Nadpis1, Nadpis2, Nadpis3 a Standardní písmo odstavce. Všechny zavlečené styly, stejně jako automatické číslování nadpisů a citací, poznámky pod čarou, textová pole, hypertextové odkazy, budou před formátováním příspěvku do časopisu bez náhrady odstraněny. Pokud dojde ke ztrátě některých informací, budou příspěvky vráceny z formálních důvodů.

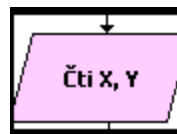
Příspěvek musí být zaslán výhradně ve formátu DOC - pro MS-Word 2000 (Word 97-2003) v měřítku 100 %. Při výchozím zpracování článků v MS-Word 2007, 2010, 2013, 2016 je nutné před uložením zvolit odpovídající formát. Nekompatibilní a nekorektně otevřené soubory budou autorům vráceny z formálních důvodů.

Ke každému příspěvku musejí být zaslány originály obrázků v bezkompresním formátu PNG či BMP, fotografie lze zaslat také ve formátu JPG ve 100% kvalitě (výchozí kvalita JPG je obvykle 80 %). Konzultace k obrazovým materiálům si můžete vyžádat na e-mailové adrese rene.drtina@uhk.cz.

Pro tvorbu obrázků je k dispozici technická podpora v souboru šablon. Červený rámeček vyznačuje přípustnou šířku pro sloupec a stránku. Naleznete tam i ukázkou detailu obrázku tak, jak jej poslal autor, a ukázkou, jaký je požadavek časopisu.

Obr.3 Obrázek ve formátu JPG
nevyhovující pro publikování

Obr.4 Obrázek ve formátu PNG
obrázek v požadovaném provedení

Soubory není potřeba instalovat, pouze se rozbalí do libovolného adresáře.

Písmo v obrázcích přednostně Arial 8 Bold nebo Tahoma 8 Bold.

Pro grafy musejí být zaslána zdrojová data ve formátu XLS pro MS-Excel 2000 (Excel 97-2003), výchozí měřítko 100 %. Při zpracování dat v programech MS-Excel 2007, 2010, 2013, 2016 je nutné před uložením zvolit odpovídající formát. Nekompatibilní a nekorektně otevřené soubory budou autorům vráceny z formálních důvodů. Výchozím formátem pro graf s diskrétními hodnotami je graf bodový, nikoliv spojnicový.

Grafy musejí být v daném souboru uloženy jako samostatné listy (Graf1, Graf2...), ne jako objekt na listu, orientace listu na šířku, **výchozí měřítko 100 %.**

Základní nastavení MS-Excel pro graf je následující:

Ohraničení (oblasti, plochy, grafu i legendy) - žádné; Plocha - žádná; Osy - plná, tenká, černá; Mřížky - plná, tenká, světle šedá; Hlavní značky - křížek; Vedlejší značky - uvnitř. Graf nesmí mít nadpis.

Pro všechny popisy, včetně legendy: Písmo - Arial, 8, tučné, automatická velikost - NE.

Standardní nastavení Excelu je prakticky nepoužitelné, všechny parametry je nutné předdefinovat, nejlépe je si vytvořit vlastní typy grafů!

Informace pro psaní příspěvků najdete rovněž na <http://www.media4u.cz/m4u-sablony.pdf> nebo přímo na:

<http://www.media4u.cz/m4u-graf.xls>

<http://www.media4u.cz/m4u-tabulka.doc>

<http://www.media4u.cz/m4u-text.doc>

<http://www.media4u.cz/mm.zip>

Na stránkách časopisu si můžete stáhnout šablonu pro psaní příspěvků, ukázkou tabulek nebo předdefinovaný formát grafu. Věříme, že používání šablon oboustranně zefektivní naši práci a přinese jednodušší a účinnější úpravy textů.

Ochrana osobních údajů - GDPR

1 Archivované údaje

- Členové vědecké redakční rady - jméno, tituly, stát
- Autoři článků - jméno, tituly, instituce, email
- Recenzenti - jméno, tituly, stát

2 Účel

Všechny údaje jsou uváděny veřejně v oprávněném zájmu autorů, recenzentů a členů vědecké redakční rady.

3 Místo archivovaných údajů

Všechny údaje jsou veřejně přístupné na:

- webových stránkách <http://www.media4u.cz>
- jednom záložním médiu přístupném v redakci časopisu
- časopis je veřejně šiřitelný a není reálná kontrola.

4 Souhlas s uvedením

Všichni členové vědecké redakční rady dali souhlas s uváděním svého jména, titulu a státu.

Autoři dávají souhlas s uvedením jména, titulů, instituce a emailu u konkrétního článku tím, že zašlou svůj článek k recenznímu řízení.

Recenzenti dávají souhlas s uvedením svého jména, titulů a státu tím, že zašlou recenzi článku.

5 Možnost vyjmutí údajů z archivace

Každý z členů vědecké redakční rady a kolegia recenzentů má možnost požádat o zrušení údajů o sobě. Bude mu vyhověno okamžitě na webové stránce časopisu a u následujících vydání. U starších vydání to není možné. Důvodem je archivace a indexace v databázích a princip rozšiřování časopisu ve světě.

Každý autor má možnost požádat o zrušení údajů o sobě. Bude mu vyhověno pouze u dosud nezveřejněných článků. Důvodem je archivace a indexace v databázích a princip rozšiřování časopisu a citací článků ve světě.

Redakční rada Media4u Magazine

Nezávislé recenze pro vydání Media4u Magazine 3/2023 zpracovali:

**prof. PhDr. Libor Pavera, CSc.
doc. Ing. Lucia Křištofiaková, PhD.
doc. Ing. Lenka Turnerová, CSc.
Mgr. Martina Chromá, Ph.D.
PhDr. Eva Ottová
Ing. Jiří Vávra**

Redakční rada děkuje všem recenzentům za ochotu a za čas, který věnovali zpracování recenzních posudků.

Vydáno v Praze dne 15. 9. 2023

**šéfredaktor, sazba a úprava - Ing. Jan Chromý, Ph.D.
zástupce šéfredaktora - doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc.**

Vědecká redakční rada

**Šéfredaktor, vydavatel časopisu Media4u Magazine: Ing. Jan Chromý, Ph.D.
Zástupce šéfredaktora: doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc.**

Členové:

**prof. Olga Belichenko, Ph.D.
Dr.h.c. prof. Ing. Rozmarína Dubovská, DrSc.
prof. Valentina Ilganayeva, doktor nauk
doc. PaedDr. Peter Beisetzter, Ph.D.
doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.
doc. PhDr. Marta Chromá, Ph.D.
doc. Sergej Ivanov, CSc.
doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc.
doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
doc. Mgr. Gocha Ochigava, Ph.D.
Ing. Kateřina Berková, Ph.D.
doc. Ing. Katarína Krpálková-Krelová, PhD.
Christine Mary McConell, M.A.,
Mgr. Liubov Ryashko, Ph.D.
Dr. Quah Cheng Sim,**

Čestní členové vědecké redakční rady in memoriam:

**prof. PhDr. Ing. Ivan Turek, CSc.
doc. PaedDr. René Drtina, Ph.D.**

**URL: <http://www.media4u.cz>
Spojení pro předkládání článků: prispevky@media4u.cz**

Media4u Magazine 3/2023